

**รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม
ของนักเรียนโรงเรียนปlookจิต กรุงเทพมหานคร**

**A MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENT'S DEMOCRACY
BEHAVIOUR IN RESPECT FOR OTHERS OF PLOOKJIT SCHOOL
BANGKOK**

วิทยานิพนธ์

ของ

พันจ่าอากาศเอกหญิง นิรมล สุวรรณปิณฑะ

เสนอต่อสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

ปี เดือน ปี 20 ส.ค. 2547

พ.ศ. 2545

ลงทะเบียน 191000 ★

ISBN 974-373-207-1

ขอสงวนลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์เป็นของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

5-
9055
2547

วิทยานิพนธ์เรื่อง รูปแบบการพัฒนาวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลูกจิต
กรุงเทพมหานคร

จัดทำโดย นิรมล สุวรรณปิณฑะ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

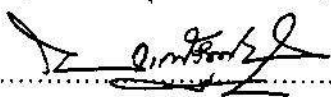
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระ ประเสริฐศิลป์ ประธานกรรมการ
ดร.ทิวต์ มณีโชติ กรรมการ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

.....ประธานกรรมการ

(ดร.สายหยุด จำปาทอง)

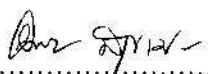
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระ ประเสริฐศิลป์)

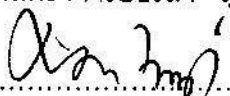
.....กรรมการ

(ดร.ทิวต์ มณีโชติ)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์อรสา สุขเปรม)

.....กรรมการและเลขานุการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณี เหมทานนท์)

คณะครุศาสตร์ อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

.....คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์วัฒนา พัทธราวนิช)

วันที่ 10 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2545

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์วิระ ประเสริฐศิลป์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ทิวัดดมณีโชติ นักวิชาการการศึกษา 8ว. สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ปรับปรุง และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดี จนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จเป็นฉบับที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ อรสา สุขเปรม ผู้แทนกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) และผู้ช่วยศาสตราจารย์ มณี เหมทานนท์ กรรมการและเลขานุการ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันทา เลาहनันท์ ช่วยตรวจแก้ไขบทคัดย่อภาษาอังกฤษให้ถูกต้องและสมบูรณ์ อาจารย์ ทวีศักดิ์ จงประดับเกียรติ ช่วยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลจนเสร็จเรียบร้อย

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ผู้สอนประจำสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและอาจารย์พิเศษจาก 4 หน่วยงานผู้ได้ให้ความรู้ด้านวิชาการ ตลอดจนแนวคิดในการปฏิบัติงาน และมุมมองที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือวิจัย และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันมีค่าแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบคุณอาจารย์ใหญ่ นวลตา กาญจนวงศ์ คณะครู นักเรียนโรงเรียนสวนหลวง เขตปทุมวัน ที่อนุญาตให้ทดลองใช้เครื่องมือวิจัย ขอขอบคุณคณะครูและนักเรียนโรงเรียนปลุกจิตทุกคน ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์และร่วมมือในการดำเนินงาน จนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณประโยชน์อันพึงมีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณบิดา-มารดา ผู้ให้กำเนิดที่ให้ความรัก ความห่วงใย สนับสนุนการศึกษามาแต่เยาว์ ขอขอบคุณอย่างยิ่งสำหรับคุณสมพล สุวรรณปิณฑะ สามี นายภาณุมาศ สุวรรณปิณฑะ บุตรชาย พี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ที่ให้กำลังใจช่วยเหลือ สนับสนุนทุกด้าน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความมีน้ำใจของท่านทุกคน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นิรมล สุวรรณปิณฑะ

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน

โรงเรียนปlookจิต กรุงเทพมหานคร

A MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENT'S DEMOCRACY BEHAVIOUR
IN RESPECT FOR OTHERS OF PLOOKJIT SCHOOL BANGKOK

บทคัดย่อ

ของ

พันจ่าอากาศเอกหญิง นิรมล สุวรรณปิณฑะ

เสนอต่อสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

พ.ศ. 2545

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน โรงเรียนปลุกจิต กรุงเทพมหานคร
ผู้วิจัย	พันจ่าอากาศเอกหญิง นิรมล สุวรรณปิณฑะ
กรรมการควบคุม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วระ ประเสริฐศิลป์ ประธานกรรมการ ดร.พิวัฒน์ มณีโชติ กรรมการ
ปริญญา	ครุศาสตรมหาบัณฑิต
โปรแกรมวิชา	การบริหารการศึกษา
สถานศึกษา	สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ปีที่พิมพ์	2545

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของพฤติกรรมด้านคารวธรรมของนักเรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ครู 30 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 676 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 ชนิด คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการทดสอบที (t - test)

ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. รูปแบบการพัฒนาประกอบด้วย การสร้างความตระหนักให้ผู้บริหารและครูในโรงเรียนทุกคนเห็นปัญหาและความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยในด้านคารวธรรม และสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติ การสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมพิเศษ การเสริมแรงด้วยการยกย่องชมเชย ประกาศเกียรติคุณ ให้รางวัลระดับห้องเรียน นอกจากนี้ครูมีความเห็นว่ารูปแบบที่ดีแล้วไม่มีข้อเสนอนะให้เปลี่ยนแปลง

2. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการด้านคุณธรรมของนักเรียนพบว่านักเรียนโรงเรียนปลุกจิต กรุงเทพมหานคร มีคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENT'S DEMOCRACY BEHAVIOUR
IN RESPECT OTHERS OF PLOOKJIT SCHOOL BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

MASTER SERGEANT NIRAMOL SUWANPINTA

Presented in partial fulfillment of the requirements
For the Master of Education program in Educational Administration
At Rajabhat Institute Bansomdejchaopraya

2002

TITLE	A MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENT'S DEMOCRATIC BEHAVIOR IN RESPECT FOR OTHERS OF PLOOKJIT SCHOOL
AUTHOR	Niramol Suwanpinta
ADVISORS	Assistant Professor Wira Prasertsilp, Chairman Tiwat Maneechote, Ph.D., Co-advisor
DEGREE	Master of Education
PROGRAM	Educational Administration
SCHOOL	Rajabhat Institute Bansomdejchaopraya
YEAR	2002

ABSTRACT

The purposes of this research were to create a model for the development of student's democratic behavior in respect for others in Plookjit School, and to analyze the results of the model application in relation to the development of student's democratic behavior in respect for others by observing their behavior. The population of this study included 30 teachers and 676 students in grade 1 - 6 of Plookjit School, during the second semester, academic year 2001. The instruments with a reliability of 0.96 used for collecting data were questionnaires asking the teachers' opinions toward the developed model and the behavior recorded observation. The collected data were subsequently analyzed by using mean, standard deviation, and t-test for hypothesis testing.

Results of the study were as follows:

1. A model for developing student's democratic behavior was developed by building up an awareness for the administrators and teachers so that they would realize and recognize the problems and significance of having possessed such behavior; inculcating an awareness in students to express the respect for others; creating school climate and environment by organizing learning activities both inside and outside classroom; supporting the provision of extracurricular activities; and providing reinforcement by giving compliments, praise, as well as honor certificate at classroom

level. Besides, the analysis of the questionnaires showed that the teachers were satisfied with the developed model, and perceived it as a good model. No modifications were suggested.

2. Upon having organized activities, based on the developed model, the statistically significant difference of the pre-test and post-test scores of the students was found at the .01 level.

สารบัญ

	หน้า
ประกาศคุณูปการ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข-ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ-ช
สารบัญ.....	๗-๘
สารบัญตาราง.....	๙
สารบัญแผนภูมิ.....	๑๐
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
นิยามศัพท์.....	5
สมมุติฐานการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ความหมายของประชาธิปไตย.....	9
ประชาธิปไตยที่เป็นลักษณะของวิถีชีวิตหรือพฤติกรรมประชาธิปไตย.....	13
พฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์.....	17
การปรับพฤติกรรมและสร้างจิตสำนึก.....	21
การปลูกฝังหรือเสริมสร้างประชาธิปไตยให้นักเรียน.....	25

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การสร้างบรรยากาศแวดล้อมในโรงเรียน.....	29
รูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา.....	32
รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	43
แบบแผนการวิจัย.....	50
ประชากร.....	51
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	56
การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลงานวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
5 สรุปและอภิปรายผล.....	58
อภิปรายผล.....	60
ข้อเสนอแนะ.....	66
บรรณานุกรม.....	68
ภาคผนวก.....	76

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามระดับชั้น.....	44
2 แสดงจำนวนข้าราชการครู จำแนกตามกลุ่มและเพศ.....	45
3 แสดงความถี่และระดับความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิตกรุงเทพมหานคร.....	53
4 แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนตามระดับชั้น.....	55
5 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน จำแนกเป็นรายด้านและรวมทุกด้านก่อนและหลังการใช้รูปแบบ.....	56
6 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน คุณธรรมของนักเรียนและรวมทุกด้านตามช่วงชั้นหลังการใช้รูปแบบ.....	57

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนที่	
1 กรอบแนวความคิดการวิจัย.....	8
2 ขั้นตอนการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน.....	27
3 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	47

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการยอมรับความสำคัญของสิทธิเสรีภาพของประชาชนบนพื้นฐานที่ว่า มนุษย์มีสิทธิตามธรรมชาติ เสรีภาพตามกฎหมายที่กำหนด เช่น สิทธิในการพูด สิทธิในการแสดงความคิดเห็น การเสนอข้อมูลข่าวสาร การนับถือศาสนา การเดินทาง การดำรงชีวิต การเลือกอาชีพ สิทธิเสรีภาพเหล่านี้ส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีเกียรติและศักดิ์ศรี คุณค่าของประชาธิปไตย นอกจากการเอื้ออำนวยต่อวิถีการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี โดยให้ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน แล้วยังจะช่วยกระตุ้นให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าอย่างเป็นธรรมและสันติอีกด้วย ประชาธิปไตยนอกจากจะเป็นรูปแบบการปกครองประเทศต่างๆ แล้วยังเป็นวิถีชีวิต (อมร รักชาติ 2543 : 36) สังคมจะเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ขึ้นได้ถ้า ประชาชนเข้าใจและมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย (โสภณ ขปิลมันท์ 2543 : 275) ถือว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทัดเทียมกัน จึงมีความเกรงใจ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เคารพสิทธิผู้อื่น หากไปล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นก็ขอโทษ และให้อภัยกัน สังคมก็จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ตลอดเวลาที่ผ่านมานับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาจนปัจจุบันเป็นเวลาเกือบ 70 ปี การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยล้มลุกคลุกคลานมาตลอด ความล้มเหลวดังกล่าวเกิดจากสาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ วิถีชีวิตของทุกคนในสังคมไทยมีลักษณะเป็น "อัตตาธิปไตย" มากกว่าเป็น "ประชาธิปไตย" นั่นคือ การไม่เคารพกฎหมายบ้านเมือง การใช้เสรีภาพเกินขอบเขต การไม่รับผิดชอบ ต่อตนเองและผู้อื่น การขาดระเบียบวินัย การล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น การไม่เคารพให้เกียรติผู้อื่น การพูดจาไม่มีสัมมาคารวะ และโดยเฉพาะเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันสังคมมีแต่การแข่งขัน เพื่อความอยู่รอดของตนเอง ความขัดแย้งวุ่นวาย ความเห็นแก่ตัวและพวกพ้องเพิ่มขึ้น การช่วยเหลือระบบเครือญาติมีมากขึ้นจนทำให้เกิดความวุ่นวาย โดยเฉพาะขาดความเคารพซึ่งกันและกัน ระบบอาวุโสเริ่มหายไป สภาพสังคมไทยในภาวะปัจจุบันอ่อนแอ ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม ชื่นชมและลุ่มหลงต่อ ความต้องการทางวัตถุนิยมไม่คิดถึงต่อกฎเกณฑ์ของความถูกต้อง

เยาวชนไทยสับสนไม่รู้ว่าอะไรดีหรือชั่วของใหม่หรือยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามแต่เดิมจึงขาดจิตสำนึกที่มีต่อสังคมและส่วนรวม การศึกษาในปัจจุบันก็มุ่งสอนให้นักเรียนแข่งขันกันเพื่อการเอาชนะเหนือคนอื่น มองเห็นแต่ทางรอดของตนเอง ต่างคนต่างทำไม่ช่วยเหลือนกัน เยาวชนขาดความเคารพยำเกรงต่อผู้อาวุโส ครู อาจารย์ และรวมถึงบิดามารดาของตนเอง อุปนิสัยเหล่านี้ถูกปลูกฝังจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ทำให้เราได้แต่คนฉลาดแต่ไม่รับผิดชอบเข้าทำงานเป็นนายคนไม่สนใจผู้อื่น มุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตน ผู้น้อยต้องพึ่งพาบารมีผู้ใหญ่หรือมีอำนาจ เพื่อปกป้องให้ตนเองปลอดภัยและได้ผลประโยชน์โดยไม่รู้ว่าผิดหรือถูก อุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตยเกิดจากระบบบอกลีทธิในสังคมไทย เป็นตัวขัดขวางกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน เพราะวาระบบบอกลีทธิไม่เชื่อเรื่องความเสมอภาคด้านสิทธิของผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบประชาธิปไตย การศึกษาของไทยที่ผ่านมาไม่เคยต้องเรื่องระบบบอกลีทธิ ไม่กล้าสอนให้คนยอมรับนับถือความเสมอภาคด้านสิทธิของมนุษย์ชน จึงมีระบบอุปถัมภ์ค้ำชูสะท้อนออกมาถึงการเล่นพรรคเล่นพวก ขั้วราชบริพารหลวง การเอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น ไม่เคารพในกฎเกณฑ์ ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น การแข่งขันเพื่อความอยู่รอดเกิดขึ้นและกลายเป็นนิสัยของทุกคนในสังคมซึ่งขัดขวางต่อการพัฒนาสังคมประชาธิปไตย การแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยยังไม่เป็นประชาธิปไตย จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาโดยตรงที่จะหาแนวทางพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนให้มีพฤติกรรมประชาธิปไตยเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิตประชาธิปไตย อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

วิถีชีวิตประชาธิปไตยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด คือ พฤติกรรมประชาธิปไตยตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งครอบคลุมพฤติกรรม 3 ประการ คือ

1. **คารวธรรม** คือ การเคารพซึ่งกันและกัน ทุกคนต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งกาย วาจา และความคิด และคารวธรรมที่พึงปฏิบัติในสังคมปัจจุบัน ได้แก่

1.1 **เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น** คือ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและวิเคราะห์ความคิดเห็นนั้นว่าถูกต้องหรือไม่ เชื่อถือได้หรือไม่ ทุกคนย่อมเคารพในความคิดของตน ย่อมมีการให้ออกาสและเคารพต่อความคิดของทุกคน ไม่พูดแทรกโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่แสดงกิริยามารยาทที่ไม่เหมาะสมในขณะที่ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น เช่น ทำเสียงดัง ไม่ตั้งใจฟังขณะที่คนอื่นพูดพูดแทรกหรือพูดล่อยๆ รับฟังผู้อื่นและคิดตามไปด้วย เมื่อจบการพูดจึงพิจารณาว่าควรคัดค้านหรือสนับสนุน หากผู้พูดอธิบายไม่ตรงกับความคิดเห็น ก็ต้องรับฟังและไตร่ตรองให้ดีและรอบคอบก่อนแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง หากเห็นว่าเป็นการเสนอแนวความคิดที่ดีมีประโยชน์มากกว่าความคิดเห็นของตนก็ยอมรับและปฏิบัติตาม

1.2 เคารพในสิทธิของผู้อื่น คือ การไม่ก้าวก่ายในสิทธิของผู้อื่น ไม่ทำความรำคาญให้ผู้อื่น ไม่หยิบสิ่งของของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ล่วงล้ำเข้าไปในสถานที่ของบุคคลอื่น ไม่ทำให้ทรัพย์สินบัติผู้อื่นเสียหาย เข้าแถวรับการบริการทุกครั้ง เคารพในสิทธิของคนมาก่อนหลัง ไม่ทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บหรือได้รับความอับอาย ไม่ถือเอาประโยชน์จากสาธารณสมบัติ หรือยึดเอาสาธารณสมบัติมาเป็นของตน และไม่ทำลายสาธารณสมบัติให้เสียหาย

1.3 เคารพในกฎเกณฑ์และระเบียบของสังคม คือ การปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ของกลุ่ม กฎระเบียบของห้องเรียน กฎระเบียบของโรงเรียนและของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของส่วนรวม โดยปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี เคารพและปฏิบัติตามกฎจรรยาและกฎหมาย อันจะนำมาซึ่งสันติสุขและสันติภาพในสังคม

2. สามัคคีธรรม คือ การร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจในการทำงานเป็นหมู่คณะ มีการแบ่งปันร่วมมือประสานงานกัน การทำงานร่วมกันอย่างสันติวิธี รู้จักการประนีประนอม ทำงานด้วยความตั้งใจและรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือทำตามความสามารถโดยไม่บ่ายเบี่ยง ไม่หลีกเลี่ยงร่วมมือและประสานงานกันตามอัตภาพ ตามแผนงานที่ได้ตกลงร่วมกัน ไม่กลั่นแกล้งหรือดื้อดึงเพื่อความสำเร็จของงานส่วนรวมและตามเป้าหมายที่วางไว้

3. ปัญญาธรรม คือ การรู้จักใช้เหตุผลในการทำงานและการแก้ปัญหา ไม่ใช่อารมณ์และไม่มียอคติหรือความลำเอียงในการทำงานร่วมกัน ไม่ว่าจะลำเอียงเพราะรัก ลำเอียงเพราะความเกลียดชัง ลำเอียงเพราะกลัว หรือลำเอียงเพราะหลง ไม่ถือตนเป็นใหญ่ ปฏิบัติตามมติของเสียงส่วนมาก รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความสามัคคี รวมไปถึงการได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญาเพื่อนำมาใช้ในการร่วมมือกัน และใช้วิธีการทางปัญญาในการโต้เถียงหรือหาข้อยุติต่าง ๆ

จากความหมายและแนวทางในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับนักเรียน โรงเรียนสามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยการจัดกิจกรรมที่จัดอยู่ในโรงเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน การสอดแทรกการสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในการกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน รวมถึงการประพฤติปฏิบัติของครูให้เป็นไปในทิศทางการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้พร้อมทั้ง 3 ด้าน จากการสังเกตพบว่าปัญหา พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในโรงเรียนปลูกจิตที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาด้านการยอมรับ ด้านการเคารพในความคิดเห็นผู้อื่น การเคารพในสิทธิของผู้อื่น และการเคารพในกฎเกณฑ์และระเบียบของสังคม โดยจะเน้นได้จากนักเรียนประพฤติปฏิบัติตามความพอใจของตนเอง ไม่สนใจต่อระเบียบข้อบังคับต่างๆ ประกอบกับอิทธิพลจากสื่อต่างๆ โทรทัศน์ วิทยุ วิดีโอ ภาพยนตร์ และนำมาปฏิบัติในโรงเรียน เช่นไม่ตั้งใจฟัง

ขณะครูสอนหรือผู้อื่นพูด พูดคุยโดยไม่เลือกสถานที่ และไม่เคารพสถานที่ เล่นโดยไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น ไม่ยอมรับและปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของโรงเรียน ไม่รักษากฎของห้องเรียน ไม่เข้าแถวรับสิ่งของตามลำดับก่อนหลัง ไม่รักษาระเบียบปฏิบัติในการรับประทานอาหาร ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้หากไม่ได้รับการแก้ไขหรือปรับปรุงก็จะติดตัวไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ จะทำให้การพัฒนาประเทศในอนาคตเป็นไปด้วยความยากลำบากและเป็นปัญหา

จากการสังเกตดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารโรงเรียน จึงสนใจที่จะสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน เพื่อนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยไปปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียนจากอัตตาธิปไตย เป็นประชาธิปไตยโดยเฉพาะด้านคุณธรรม เพื่อให้นักเรียนจะได้ปฏิบัติเป็นประจำจนเป็นนิสัย อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต กรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาพัฒนาการของพฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน พฤติกรรมโดยทั่วไปการจัดกิจกรรม การเป็นแม่แบบที่ดีของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย เพื่อการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

1. พื้นที่การศึกษา ได้แก่ โรงเรียนปลุกจิต สำนักงานเขตปทุมวัน สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ประชากรที่ใช้ศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 676 คน อาจารย์ผู้สอน 30 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544
3. การศึกษาจะมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงถึงการเคารพในสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพในกฎและระเบียบของสังคม การยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ปฏิบัติตามกฎของห้องเรียน และสามารถปฏิบัติจนเป็นนิสัย โดยแยกตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมด้านคารวธรรม ประกอบด้วย การเคารพในกฎเกณฑ์ของโรงเรียน การเคารพในสิทธิของผู้อื่น และการเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น

ข้อตกลงเบื้องต้น

เพื่อให้เป็นแนวทางในการศึกษางานวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัยไว้ดังนี้

ข้อมูลการสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนที่ได้จากงานวิจัยนี้เป็นความคิดเห็นและการสังเกตของครูผู้สอนโรงเรียนปลุกจิต กรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์

1. รูปแบบการพัฒนา หมายถึง วิธีการต่างๆ ที่นำมาใช้ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ด้วยความเต็มใจ

2. พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมการกระทำหรือการแสดงออกของนักเรียนทางด้านคารวธรรม ปัญญาธรรม และสามัคคีธรรม ซึ่งครูผู้สอนสามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน

2.1 คารวธรรม หมายถึง การเคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักเกรงใจและให้เกียรติผู้อื่น

2.2 สามัคคีธรรม หมายถึง การร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจทำงานเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม

2.3 ปัญญาธรรม หมายถึง การใช้เหตุผลในการทำงาน และตัดสินใจปัญหาาร่วมกันโดยไม่ใช้อารมณ์หรืออคติ

3. พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนใน 3 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการเคารพในกฎ ระเบียบของสังคม หมายถึง การยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ปฏิบัติตามกฎหมายของห้องเรียนและโรงเรียน

3.2 ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่น หมายถึง ความเกรงใจและให้เกียรติผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

3.3 ด้านการเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น หมายถึง การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นและพิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุผล

4. ช่วงชั้นการศึกษา หมายถึง การแบ่งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) เป็นการศึกษาช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เน้นการบูรณาการอย่างสมดุล ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและวัฒนธรรม

สมมติฐานการวิจัย

1. คะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต หลังการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ทั้งโดยรวมและแยกเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ การเคารพในกฎเกณฑ์ การเคารพในสิทธิของผู้อื่น และการเคารพในความคิดเห็นผู้อื่น
2. คะแนนพัฒนาการพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาโดยรูปแบบที่สร้างขึ้นระหว่างระดับช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 – ป.3) กับระดับช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 – ป.6) ไม่แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

1. โรงเรียนได้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม เพื่อนำไปใช้เสริมสร้างพฤติกรรมของนักเรียนให้มีคุณธรรมมากขึ้น
2. บุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน จะแสดงพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต
3. เป็นการสร้างพื้นฐานด้านจิตใจประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งขึ้น
4. เพื่อจะได้นำรูปแบบการพัฒนาไปประยุกต์ใช้เสริมสร้างพฤติกรรมด้านสามัคคีธรรม และปัญญารวมต่อไป

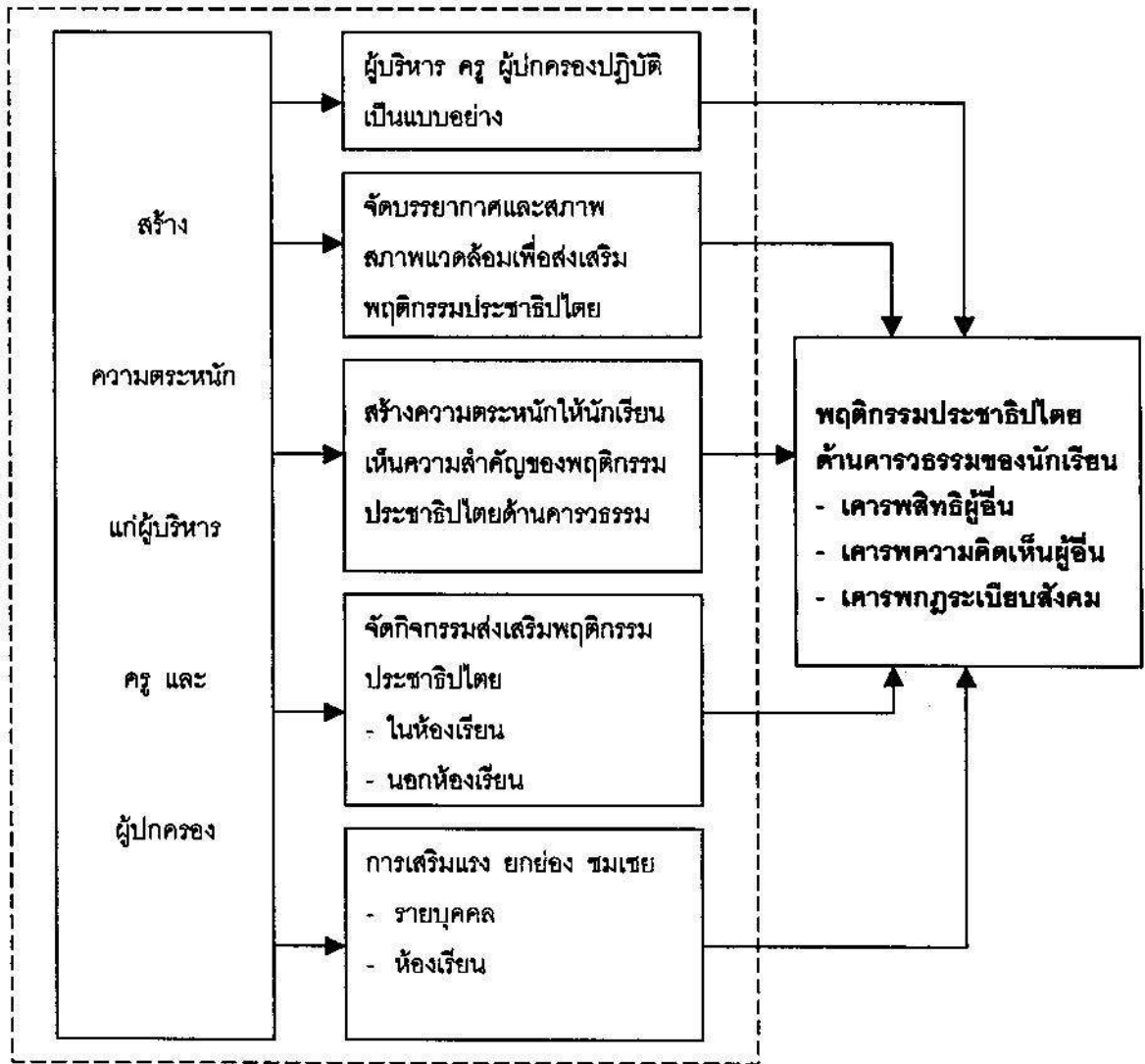
กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน แล้วนำมาสร้างเป็นรูปแบบพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต รูปแบบดังกล่าวจัดเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นสร้างความตระหนักให้ผู้บริหาร คณะครูในโรงเรียน และผู้ปกครอง เห็นปัญหาของพฤติกรรมอัตตาธิปไตย และเห็นความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่ส่งผลต่อสันติสุขในสังคม เพื่อนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนด้วยความเต็มใจ
2. ขั้นการประพฤติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมให้แก่นักเรียน เพราะการมีแม่แบบหรือมีตัวอย่างให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยการกระทำตามแบบนั้น จะทำให้นักเรียนได้เลียนแบบพฤติกรรมนั้น ๆ ส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยจนเป็นนิสัย
3. ขั้นการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย การจัดอาคารสถานที่บริเวณรอบโรงเรียน การติดป้ายนิเทศ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม
4. ขั้นสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม โดยการเน้นให้นักเรียนเห็นถึงปัญหาของการไม่มีคุณธรรม การดำเนินการแก้ไขปรับปรุงจนนำไปสู่การปฏิบัติ ประพฤติปฏิบัติด้วยความเต็มใจเป็นประจำ
5. ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
6. ขั้นการใช้แรงเสริม เช่น การยกย่อง ชมเชย การให้รางวัล และวิธีการเสริมแรงอื่นๆ เพื่อให้กำลังใจนักเรียนที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเป็นประจำ การเสริมแรงจะมีทั้งการเสริมแรงให้แก่นักเรียนเป็นรายบุคคล และการเสริมแรงให้แก่นักเรียนเป็นรายห้อง เมื่อนักเรียนในห้องนั้นมีพฤติกรรมประชาธิปไตยโดยรวมดีที่สุด โดยการประกาศเกียรติคุณ การให้เกียรติบัตร ชมเชย การเสริมแรงจะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กประพฤติปฏิบัติเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต

จากข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ดังแผนภูมิที่ 1

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
ด้านคุณธรรม ของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือสังคมประชาธิปไตย ประชาชนจะมีความรู้ความเข้าใจและพัฒนาตนเองให้สามารถดำรงชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย เช่น มีความเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น รู้จักหน้าที่และบทบาทของตนเอง ความรับผิดชอบในหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสังคม มีวินัยในตนเองประพฤติปฏิบัติตามข้อตกลงหรือกติกาของสังคม ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ประการสำคัญคือการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยมีผู้ให้ความหมายไว้อย่างต่าง ๆ กัน ทั้งในลักษณะของการปกครองและการดำเนินชีวิตในสังคมซึ่งสามารถนำมาปฏิบัติร่วมกันได้โดยยึดหลักการเดียวกัน มีสิทธิเสรีภาพเหมือนกัน รักษาระเบียบข้อบังคับเดียวกัน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ความหมายจากสารานุกรมฉบับต่าง ๆ (อมร รัชกาลศัตย์ 2543 : 274 - 275)

1. สารานุกรมบริทันนิกา

ประชาธิปไตย คือ การปกครองโดยรัฐบาลรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีพื้นฐานจากแนวคิดในการปกครองตนเองของประชาชน และในปัจจุบันเป็นสถาบันที่เป็นผู้แทนจากการเลือกตั้งโดยเสรีของประชาชน ซึ่งมีหน้าที่ดูแลความทุกข์ สุขของประชาชน หรือเป็นวิถีชีวิตของประชาชนรูปแบบหนึ่งซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักการในความเสมอภาคกันของแต่ละบุคคล และหลักการเสมอภาคกันในด้านสิทธิเท่าเทียมกันในการดำรงชีวิตของบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

2. สารานุกรมของอเมริกันา

คำว่าประชาธิปไตยมีหลายความหมาย แต่ในปัจจุบันจะหมายถึง การที่อำนาจปกครองสูงสุดเป็นของประชาชน คำ ๆ นี้ จะทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบในด้านบวกสำหรับผู้ที่พูดถึงหรือได้ยินได้ฟังคำว่า “ประชาธิปไตย” เคยมีความหมายว่า ความยุ่งยากซับซ้อน ในปัจจุบันการเอ่ยคำคำนี้จะเป็นการเอ่ยถึงอย่างชื่นชม

3. สารานุกรมโลก (World)

ประชาธิปไตย คือ ข้อความที่อธิบายถึง 2 สิ่ง ได้แก่ ระบบการเมืองและการปกครอง และระบบวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ในด้านการเมือง ประชาธิปไตย คือ สิทธิมนุษยชน

ในการตัดสินใจกำหนดโชคชะตาของตนเอง ส่วนวิถีการดำเนินชีวิตประชาธิปไตย คือ เป้าหมายการพัฒนาชีวิตของแต่ละบุคคลตามความสามารถเท่าที่จะทำได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้นิยามความหมายของประชาธิปไตยว่าเป็นระบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่หรือการถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่

สรุปความหมายของประชาธิปไตยตามสารานุกรมและพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายเป็น 2 แบบ คือ ความหมายเกี่ยวกับอำนาจของการเมืองการปกครองที่มาจากประชาชน และความหมายเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนที่ยึดมั่นและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมตามสิทธิและเสรีภาพของตน

ความหมายของประชาธิปไตยตามที่บุคคลสำคัญ และนักการปกครองให้ไว้

ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ (2517 : 28) ได้แบ่งประชาธิปไตยออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ประชาธิปไตยในลักษณะของอุดมการณ์หมายความว่า ประชาชนต้องมีความรู้สึกนึกคิดทัศนคติ ความรู้สึกในคุณค่าของหลักการสำคัญของประชาธิปไตย อาทิ หลักเสรีภาพความเสมอภาคและภราดรภาพ และจะต้องยึดถือหลักการต่างๆ เหล่านี้อย่างมั่นคง

2. ประชาธิปไตยในรูปแบบของการปกครอง หมายถึง การมีรัฐธรรมนูญ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีรัฐบาลที่มาจากประชาชน

3. ประชาธิปไตยในลักษณะวิถีทางของชีวิต หมายความว่า หลักการต่างๆ ของประชาธิปไตย อาทิ สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ จะต้องได้รับการปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลทุกคน ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้ประชาธิปไตยในรูปแบบการปกครองดำเนินไปด้วยดี

ธานินทร์ กรัยวิเชียร (2518 : 1) ให้ความหมายประชาธิปไตยว่า ประชาธิปไตย หมายถึงระบบการปกครองประเทศระบบหนึ่งซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ประชาชนนี้หมายถึง ปวงชนทั้งชาติ มีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการปกครองแผ่นดินอย่างเสมอภาคกัน ในแง่ของศีลธรรมระบบประชาธิปไตยมีหลักการที่มีรากฐานสืบเนื่องมาจากศีลธรรมอย่างแท้จริง คือ ระบบประชาธิปไตยเคารพในความเป็นธรรม (Justice) เหตุผล (Reason) เมตตาธรรม (Compassion) ความศรัทธาในมนุษยชาติ (Faith in man) และความเคารพในเกียรติภูมิแห่งมนุษยชน (Human dignity)

ปัญญา ปุ้ยเปีย (2518 : 10) ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ 3 ระบบ คือ

1. ประชาธิปไตยในระบบการเมือง การปกครอง (Political Democracy) เป็นประชาธิปไตยที่เน้นถึงรูปแบบของรัฐบาล ระบบการปกครอง การกำหนดให้มีรัฐธรรมนูญรัฐสภาตลอดจนการจัดตั้งองค์การต่าง ๆ ตามปรัชญาประชาธิปไตย

2. ประชาธิปไตยในระบบเศรษฐกิจ (Economic Democracy) เป็นเรื่องราวของการจัดระบบเศรษฐกิจในสังคมแบบเสรีนิยม การคุ้มครองสิทธิและแรงงานความเคารพสิทธิปัญญาของบุคคล การประกันประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ การสร้างพลังต่อรอง (Bargaining Power) ในทางเศรษฐกิจและแรงงาน การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมในสังคม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในเศรษฐกิจ

3. ประชาธิปไตยในระบบบุคลิกภาพหรือวิถีชีวิตบุคคล (Democratic Personality) เน้นถึงการประพฤติปฏิบัติของบุคคลในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ เพราะถือว่าเป็นประชาธิปไตยเป็นวิถีทางการดำเนินชีวิตของบุคคล (Democracy as a way of life) ในสังคม เช่นการเคารพสิทธิของผู้อื่น การมีวินัยต่อตนเอง ต่อสังคม ความรับผิดชอบในหน้าที่ ตลอดจนการใช้สิทธิของตนอย่างสมบูรณ์ภายในขอบเขตของกฎหมายและกติกาสังคม การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล

เคสเซล (Kessel 1970 : 3 – 4) นักรัฐศาสตร์ชาวสหรัฐอเมริกาได้แบ่งประชาธิปไตยออกเป็น 2 ระดับ ตามโครงสร้างและเนื้อหาประชาธิปไตย

1. ประชาธิปไตยระดับมหภาค (Macro-Democracy) เป็นประชาธิปไตยในระดับการเมือง การปกครอง รูปแบบของรัฐบาลและรัฐสภา การจัดตั้งองค์การและกฎหมายสำหรับใช้เป็นกติกาในการปกครองประเทศ

2. ประชาธิปไตยในระดับจุลภาค (Micro – democracy) เป็นประชาธิปไตยในระบบพฤติกรรมหรือการประพฤติปฏิบัติของบุคคลในสังคม การสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในกลุ่มชนต่าง ๆ

นอกจากนี้ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ กนก วงษ์ตระหง่าน (2526 : 93-94) ให้ความหมายของประชาธิปไตยแบบไทย ไว้ดังนี้

1. ประชาธิปไตยแบบไทยต้องมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทย มีรัฐธรรมนูญที่มีไหล่ลอกจากฝรั่ง แต่ต้องเป็นรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับสภาพของประเทศไทยและสามารถปฏิบัติได้

2. ประชาธิปไตยไม่จำเป็นต้องมีการเลือกตั้งหรือมีรัฐธรรมนูญที่ถาวร

3. ประชาธิปไตยแบบไทยเป็นประชาธิปไตยทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

4. ประชาธิปไตยแบบไทยจะก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง ซึ่งกระทำได้โดยให้ฝ่ายบริหารมีความเข้มแข็งกว่าฝ่ายนิติบัญญัติ ประชาธิปไตยแบบไทยจะต้องมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม

5. ประชาธิปไตยแบบไทยจะต้องเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ และถวายพระราชอำนาจให้พระมหากษัตริย์มีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมืองและประชาชนพลเมืองตามสมควร กล่าวคือ ประชาธิปไตยแบบที่มีพระมหากษัตริย์

6. ประชาธิปไตยแบบไทยต้องเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศ

สาโรช บัวศรี (2520 : 66 - 68) ให้ความหมายของประชาธิปไตยเป็น 3 สถานะที่เรียกว่า องค์สามของประชาธิปไตย

1. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมคติ ซึ่งหมายถึง การมีศรัทธาและความเชื่อมั่นในสติปัญญา เหตุผลและความสามารถของมนุษย์ เทิดทูนอิสรภาพและเสรีภาพของมนุษย์

2. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมืองและวิธีการจัดระเบียบการปกครอง หมายถึง ระบบการเมืองที่ถือว่าอำนาจเป็นของประชาชนหรือมาจากประชาชน รัฐบาลเป็นเพียงผู้ได้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่ปกครองแทนประชาชนเท่านั้น และประชาชนมีโอกาสเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจแทนตนได้ โดยการเลือกตั้งที่มีกำหนดวาระถือว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน

3. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตประจำ หมายถึงการอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ทั้งทางกายและวาจา ไม่ก้าวร้าวในสิทธิผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญาและความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งมวล

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2523 : 23) ได้มุ่งเน้นเกี่ยวกับการดำเนินวิถีชีวิตประชาธิปไตย คือ การมีใจกว้างที่จะพิจารณาปัญหาต่างๆ ด้วยวิจารณญาณ อาศัยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็นร่วมกัน ก่อนที่จะมีการตัดสินใจ ใจกว้าง รู้จักประนีประนอม ไม่ใช้ตัดสินปัญหาข้อขัดแย้งด้วยการใช้กำลังรุนแรง มีขันติธรรม อุดมทุน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างกันไปจากตน เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ตลอดจนยอมรับความเสมอภาคระหว่างบุคคล มองโลกในแง่ดี มีศรัทธาและความหวังต่อชีวิต

อมร รักชาติ (2543 : 12) ให้ความสำคัญของสังคมประชาธิปไตยว่าประชาชนทุกคนมีอิสระเสรี มีความสุข ความภาคภูมิใจ มีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินป้องกันการผูกขาดการใช้อำนาจและการกดขี่ข่มเหงต่าง ๆ เพราะรัฐบาลต้องรับรองคำประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ไม่เบียดเบียนข่มเหงประชาชน และคุ้มครองไม่ให้ประชาชนบางพวกกดขี่ข่มเหงเอาเปรียบผู้อื่น รัฐบาลต้องมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อประชาชน มิฉะนั้นจะถูกไล่ออกจากตำแหน่งด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งการเลือกตั้งใหม่

สำหรับท่านพระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุตโต) (2544 : 42) ให้ข้อคิดเห็นว่า ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยประชาชนต้องถือธรรมเป็นใหญ่ ซึ่งเรียกว่า "ธรรมาธิปไตย" หัวใจที่จะทำให้การปกครองเกิดผลดีหรือผลร้าย การปกครองจะบรรลุวัตถุประสงค์แห่งการปกครองหรือไม่ประชาชน

ต้องเป็นธรรมาธิปไตย ถ้าในสังคมใดเป็นธรรมาธิปไตยมากที่สุด ประชาธิปไตยของสังคมนั้นก็จะเป็นประชาธิปไตยที่ดีที่สุดในบรรดาประชาธิปไตยทั้งหลายการเป็นสังคมธรรมาธิปไตย มีลักษณะสำคัญ

1. เป็นคนมีหลักการไม่เลื้อนลอยไหลไปตามกระแส เอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ความเป็นไปตามเหตุผล และกฎกติกาการเป็นเกณฑ์ตัดสิน

2. ใช้ปัญญาและพัฒนาปัญญาอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลความเป็นไปตามเป็นจริง และเพื่อให้รู้เข้าใจ เข้าถึงหลักการ ความจริง ความถูกต้องดีงาม และเหตุผลในเรื่องนั้นๆ เพื่อให้สามารถรักษาลัทธิ ความจริง ความถูกต้องไว้ได้

3. มีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ สุจริตใจในการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินใจ ไม่เอนเอียงไปด้วยอคติ

4. รักธรรม รักความจริง ความถูกต้องดีงาม ทำอะไรก็มุ่งจะให้ถึงธรรมและเป็นไปตามธรรม มุ่งให้ได้ความจริง มุ่งให้เกิดความถูกต้องดีงาม จนข้ามพ้นความยึดถือในตัวตนไปได้ ให้ธรรมเป็นใหญ่เหนือแม้แต่เกียรติและศักดิ์ศรีของตน และเพราะรักธรรมมุ่งให้เกิดความเป็นธรรมนั้น จึงเป็นคนที่พูดด้วยง่ายรับฟังข้อมูลและเหตุผล ไม่ถือรั้นในทิฐิ

จากความหมายของประชาธิปไตยที่บุคคลต่างๆ ให้คำนิยามไว้ สรุปได้ว่า ประชาธิปไตยมีความหมายเป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ ประชาธิปไตยที่เป็นรูปแบบของการปกครอง ประชาธิปไตยที่เป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ และวิถีประชาธิปไตย

1. ประชาธิปไตยที่เป็นรูปแบบการปกครอง จะเป็นการปกครองโดยรัฐบาลที่เป็นของประชาชน มีผู้แทนที่เป็นของประชาชน ประชาชนมีสิทธิปกครองตนเอง ผู้บริหารประเทศมาจากการเลือกตั้งของประชาชน

2. ประชาธิปไตยที่เป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ ประชาชนจะต้องยึดหลักความมีสิทธิเสรีภาพ ภราดรภาพ และความเสมอภาคภายใต้ขอบเขตแห่งกฎหมาย มีความยุติธรรม

3. วิถีชีวิตประชาธิปไตย คือ พฤติกรรมที่แสดงออกของประชาชนที่บ่งชี้ถึงการมีบุคลิกภาพประชาธิปไตย ในด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม ค่านิยม ความเชื่อ และศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยที่เป็นลักษณะของวิถีชีวิตหรือพฤติกรรมประชาธิปไตย

วิถีชีวิตหรือพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมแสดงถึงความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม และความตระหนักในวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลได้อย่างดี ในสังคมประชาธิปไตย พฤติกรรมที่แสดงออก ส่วนใหญ่จะแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกเชื่อมั่น ศรัทธามองเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกัน ทุกคนมีค่าเท่าเทียมกัน ได้รับการอบรมสั่งสอนจากทางบ้านและทางโรงเรียนซึ่งสามารถซึมซับมาตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ จิตสำนึกที่มีต่อการปกครอง ความศรัทธาต่อการปกครองที่แสดงออกให้เห็นเด่นชัดได้ด้วยการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่นเคารพในการตัดสินใจ โดยใช้เสียงข้างมากปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม มีจิตสำนึกต่อการแสดงออกเช่น ความอดกลั้น อดทน รวมทั้งเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การที่จะปลูกฝังให้เด็กมีจิตสำนึกให้เป็นที่มิจิตใจเป็นประชาธิปไตยนั้นจะต้องสร้างความตระหนักและเจตคติที่ดีให้กับเด็กก่อนดังที่ โกวิท ประวาลพุกษ์ (2538 : 93) อธิบายว่า ประชาธิปไตยจัดอยู่ในประเทศของค่านิยมมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านสติปัญญา ได้แก่ การคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักเลือกอย่างชาญฉลาด องค์ประกอบที่ 2 ด้านการลงมือปฏิบัติเป็นประจำ และองค์ประกอบที่ 3 ด้านความรู้สึกที่แสดงออกอย่างชื่นชมยินดี

รากฐานที่สำคัญในสังคมประชาธิปไตยที่สำคัญต่อการเมืองและการปกครอง คือรากฐานของวิถีชีวิตของคนในสังคมจะรวมตัวอยู่กันไว้ ต้องประกอบไปด้วยข้อตกลง 3 ประการ (กรมวิชาการ : 2535) คือ

1. อยู่ด้วยกันอย่างมีสันติภาพ
2. อยู่ด้วยกันอย่างมีสันติสุข
3. อยู่ด้วยกันอย่างมีเสรีภาพ

นอกจากนี้นักการศึกษายังให้ความหมายของประชาธิปไตยในลักษณะของวิถีชีวิตประจำวัน ดังนี้

เพนนอค (Pennock 1979 : 236-255) สรุปลักษณะของผู้มีบุคลิกภาพประชาธิปไตยในลักษณะของวิถีชีวิต คือ

1. ความมีเหตุผล
2. ความเคารพซึ่งกันและกัน
 - 2.1 ความเคารพในความเป็นมนุษย์
 - 2.2 ความเคารพในความสามารถ

3. การตกลงกันอย่างสันติวิธีด้วยการเถียง ประนีประนอมและอดกลั้นเมื่อมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

4. การดำเนินชีวิตอย่างเสรีภาพภายใต้กฎหมาย และไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐ

ดิวอี้ (Dewey 1967 : 81-89) กล่าวว่า ประชาธิปไตยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ แบบการปกครองและแบบวิถีชีวิต แบบวิถีชีวิตมีความสำคัญกว่าการปกครอง เพราะแบบวิถีการดำเนินชีวิตจะส่งผลให้การปกครองมนุษย์สมบูรณ์และประสบผลสำเร็จ ประชาธิปไตยในลักษณะที่เป็นวิถีชีวิต หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ 3 ประการ คือ ประการแรก ความเคารพซึ่งกันและกัน เช่น ความเคารพในสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกัน ความเคารพในความคิดเห็น และการกระทำออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น ประการที่สอง การแบ่งปันกัน การร่วมมือกันและประสานงานกัน การทำตามมติของส่วนรวมที่ได้วางแผนไว้ ประการที่สาม การมีความเชื่อในกระบวนการทางปัญญา เช่น การทำงานหรือกิจกรรมใดๆ ด้วยความรอบคอบและการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์

ทินตันท์ นาเคตะ (2516 : 58 - 61) ให้นิยามประชาธิปไตยที่เป็นลักษณะของวิถีชีวิต บุคลิกภาพและน้ำใจที่เป็นประชาธิปไตย จะต้องประกอบด้วย

1. มีจิตใจต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ มีความต้องการให้มีการปกครองในระบบนี้มากกว่าการปกครองในระบบอื่น รวมทั้งจะต้องเห็นด้วยกับการปกครองแบบนี้ที่ว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน

2. มีการเชื่อและยึดมั่นในคุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคล จะต้องมีความเชื่อมั่นในความสามารถของผู้อื่น และในความเสมอภาคของมนุษย์ รวมทั้งรู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ในการพูด การเขียน การแสดงความคิดเห็น และการแสดงอื่นๆ แม้ว่าสิ่งนั้นจะขัดแย้งกับความคิดเห็นของตนก็ตาม คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยจะต้องมีการอดกลั้นต่อความหลากหลายในพฤติกรรมของผู้อื่น ตราบใดที่บุคคลนั้นยังไม่ละเมิดศีลธรรมและเสรีภาพของผู้อื่น

3. เคารพในกติกาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ ใช้วิธีตัดสินปัญหาด้วยเสียงข้างมาก โดยมีข้อผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามจากทุกฝ่ายขณะเดียวกันก็ให้ความคุ้มครองสิทธิของฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อย

4. สนใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง โดยติดตามข่าวสารของบ้านเมือง สนทนากล้องปัญหาทางการเมืองกับผู้อื่น และพยายามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือในการกำหนดนโยบายของทางราชการ

5. มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง ปฏิบัติตามกฎหมายบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ต้องมีความเชื่อว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตนจะได้ผล

6. มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่หรือสถาบันของทางราชการซึ่งนับว่าเป็นความจำเป็นต่อความสำเร็จในการปกครองแบบประชาธิปไตยไม่น้อยเพราะการเมืองเป็นเรื่องราวของความร่วมมือร่วมใจกัน แม้จะมีความขัดแย้งอยู่ก็ตาม

7. รู้จักการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและในทางสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานของทางราชการ เพราะถ้าปล่อยให้ข้าราชการทำอะไรก็ได้โดยไม่มีการคัดค้าน ควบคุม และตรวจสอบแล้ว อาจทำให้ใช้อำนาจไปในทางมิชอบได้ง่าย

กมล สมวิเชียร (2520 : 36) ได้นิยามประชาธิปไตยในจิตใจที่เป็นลักษณะของวิถีชีวิต ได้แก่ คุณสมบัติง่าย ๆ ดังนี้

1. เป็นคนหนักแน่นไม่หุเบา ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ จะเชื่อหรือเห็นดีเห็นงามกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเมื่อได้เห็นด้วยตา หรือพิจารณาหลักฐานด้วยเหตุผลที่ถูกต้องแท้แล้วเท่านั้น

2. มีทัศนคติที่ดีต่อคนอื่น จะต้องตระหนักว่ามนุษย์ทุกคนนั้นมีทั้งดีและเลวปนกันไป คนที่ดีพร้อมเป็นอรหันต์นั้นไม่มีที่ไหน หากมนุษย์คอยดูความบกพร่องจับผิด และมีความคิดร้ายต่อกันแล้ว มนุษย์คงจะมาทำงานร่วมกันไม่ได้

3. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น คนที่มีประชาธิปไตยในจิตใจต้องยอมรับความจริงว่าตนเป็นส่วนน้อยในบรรดาคนส่วนใหญ่ ความคิดหรือแผนการของตนนั้นไม่ว่าจะฉลาดปราดเปรื่องแค่ไหน หากคนส่วนใหญ่ไม่เห็นชอบแล้วต้องเป็นอันตกไป หรือมิฉะนั้นก็ต้องพยายามหาทางเกลี้ยกล่อมให้คนอื่น ๆ เห็นมาเห็นด้วย ด้วยเหตุผล นักประชาธิปไตยจะไม่มูทะลุถึงดันหัวชนฝาในความคิดของตนอย่างไม่ยอมแก้ไข

4. รู้แพ้ รู้ชนะ คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยนั้นจะต้องรู้จักแพ้ รู้จักชนะ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกีฬา เรื่องการเมือง หรือความคิดเห็นอื่น ๆ นอกจากนี้ยังต้องรู้จักการให้อภัยด้วย

5. มีระเบียบวินัย คือ การรู้จักควบคุมจิตใจและการกระทำของตนเอง เช่น ไม่มีโทสะจริต ไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย ไม่เล่นการพนัน ไม่เกียจคร้าน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น สมาชิกในสังคมจำเป็นต้องยึดหลักการสำคัญบางประการร่วมกัน ได้แก่ การรู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นภายในขอบเขตของกฎหมาย การนับถือความยุติธรรม เคารพต่อกฎหมาย เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพในความเสมอภาคของมนุษย์ สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการประนีประนอมกัน เคารพในเสรีภาพของมนุษย์ มีเมตตาธรรม มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ มีวินัยในตนเอง มีความซื่อสัตย์ และมีความห่วงใยผู้อื่นและการที่จะมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยนั้น ผู้ประพฤติปฏิบัติต้องมีใจกว้างที่จะพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิจาร์ณญาณ

อาศัยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน มีการเสนอความคิดก่อนที่จะตัดสินใจปัญหานั้น ๆ โดยไม่มีการใช้กำลัง มีขันติ ความอดทน รับฟังความคิดผู้อื่น

นอกจากนี้ กอบกุล ดิษฐแย้ม (2542 : 17) ได้ให้ข้อคิดว่าพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตในสังคมแสดงถึงความเชื่อพื้นฐาน ความรู้สึกนึกคิดและค่านิยมและเจตคติของแต่ละบุคคลได้ คนในสังคมประชาธิปไตย พฤติกรรมที่แสดงออกคือ ความเชื่อความศรัทธาในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน การได้รับการอบรมสั่งสอนจากบ้าน โรงเรียนและระบบการปกครอง ที่เข้มข้มมาตั้งแต่เล็กจนเป็นผู้ใหญ่ จิตสำนึกแสดงถึงความศรัทธาต้องมีการสร้างค่านิยมและเจตคติที่ดี

สาโรช บัวศรี (2520 : 67 - 68) ให้แนวการปฏิบัติของบุคคลในสังคมว่าการที่บุคคลได้อยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กัน 3 ประการคือ

1. มีความเคารพซึ่งกันและกันอย่างยิ่ง คือ "เคารพธรรม" หมายถึง ทุกคนต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันด้วยกาย วาจาและความคิด ทุกคนย่อมเคารพในความคิดของตน ย่อมมีการให้อิสรภาพและเคารพต่อความคิดของทุกคน ถ้าถือหลักการอย่างเคร่งครัดจริงๆ แล้ว การล่วงเกินผู้อื่น การทำร้ายผู้อื่น การโกรธผู้อื่น ย่อมเป็นการไม่เคารพซึ่งกันและกัน และผิดหลักประชาธิปไตยทั้งสิ้น
2. มีการแบ่งปัน ร่วมมือประสานงานกัน คือ "สามัคคีธรรม" หมายถึง การที่บุคคลมีความสามารถในด้านใดก็ตาม ก็รับอาสางานไปทำ ไม่บ้ายเบี่ยง ไม่หลีกเลี่ยง ทุกคนจะร่วมมือและประสานงานกันตามอัธยาศัย ตามแผนงานที่ได้ตกลงร่วมกัน ไม่มีการกลั่นแกล้งหรือดื้อดึง
3. การมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา คือ "ปัญญาธรรม" หมายถึง การร่วมมือกันมีความสามัคคี ซึ่งรวมไปถึงการได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญา เพื่อนำมาใช้ในการร่วมมือกัน

พฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์

"พฤติกรรม" คือ การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึก เพื่อตอบสนองสิ่งเร้า (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525) พฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ในด้านพฤติกรรมประชาธิปไตยคือพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ สามารถจดบันทึกเมื่อได้ทำการศึกษาในพฤติกรรมนั้นๆ จากการที่สังคมเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ การที่จะกำหนดลงไปว่าวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่ถูกต้องนั้นเป็นอย่างไรโดยเฉพาะย่อมทำไม่ได้ การแสดงออกของเด็กนักเรียนที่มีการแสดงออกของความเป็นประชาธิปไตยไม่ถูกต้อง และไม่ใช่ว่าเป็นผลดีต่อการประพฤติปฏิบัติในภายหน้า พฤติกรรมประชาธิปไตยเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ มิได้เกิดจากสัญชาตญาณสามารถเปลี่ยนแปลงและแก้ไขได้ ถ้าใช้เทคนิคและวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งมีทฤษฎีการเรียนรู้ดังนี้

กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์เรียนรู้โดยการสังเกตสิ่งแวดล้อม เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ และเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลของพฤติกรรม ซึ่งความรู้ที่มนุษย์ได้เรียนรู้เหล่านี้สามารถใช้เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ การที่มนุษย์สังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น และผลของพฤติกรรมนั้นเขาจะสามารถคาดหมายเหตุการณ์อื่นที่จะเกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น นักเรียนเห็นครูทำโทษนักเรียนที่มาโรงเรียนสาย เขาคาดการณ์ได้ว่าถ้ามาโรงเรียนสายจะถูกลงโทษ ดังนั้นเขาจะไม่ทำพฤติกรรมการมาโรงเรียนสาย อิทธิพลสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กคือ ครอบครัวเพื่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงคำบอกเล่า ตลอดจนสื่อมวลชนต่างๆ จัดว่าเป็นตัวแบบหรือตัวอย่าง (Human Modeling) ที่นักเรียนจะเลียนแบบ ตัวแบบที่เด่นและกระตุ้นความสนใจของเด็กได้ดี จะช่วยให้เด็กเลียนแบบได้ดี ตัวแบบที่สอนผู้อื่นแต่ตัวเองไม่ทำ หรือทำตรงกันข้ามกับการสอนก็ไม่สามารถสอนให้ผู้อื่นทำตามได้ เด็กบางคนพยายามเขียนตัวหนังสือให้สวยเหมือนครู เพราะรักและเคารพครูเนื่องจากครูเป็นตัวอย่างแบบที่เด่น และสามารถสร้างความสนใจของเด็กได้ดี เด็กวัยรุ่นมักจะยึดตัวบุคคลที่เด่นเป็นแบบอย่าง โดยเฉพาะการแต่งกาย การพูดจาและท่าทาง ครูซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดเด็กจึงต้องพยายามหลีกเลี่ยงการประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ไม่ดี เช่น การสูบบุหรี่ด้วยท่าทางที่คิดว่าเก๋ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปเทคนิคการนำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมก็คือ การคัดเลือกตัวแบบที่พึงประสงค์ การกำหนดอุดมการณ์หรือคำขวัญประจำโรงเรียนแล้วชี้ชวนให้นักเรียนยึดถือและปฏิบัติตามต้นแบบและอุดมการณ์นั้น นักจิตวิทยาที่ให้ข้อคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้มีดังนี้

แบนดูรา (Bandura 1977 : 22-29) กล่าวว่าไว้ว่า การเรียนรู้ของบุคคลส่วนใหญ่กระทำตามแบบที่ผู้อื่นกระทำ จึงควรให้บุคคลได้เห็นตัวอย่างพฤติกรรมแล้วให้บุคคลที่จะพิจารณาเลียนแบบจากแม่แบบ ซึ่งมีแม่แบบจริงและแม่แบบที่เป็นสัญลักษณ์ แม่แบบเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เลียนแบบเกิดความสนใจที่จะเลียนแบบ และมีแรงจูงใจที่จะยอมรับลักษณะต่างๆ ของแม่แบบ พฤติกรรมของมนุษย์ในชีวิตประจำวันจะสังเกตเห็นจากการกระทำและผลที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่นซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย คนจึงได้ประโยชน์จากการเรียนรู้วิธีการที่นำมาซึ่งความสำเร็จและวิธีการที่จะก่อให้เกิดความผิดพลาดจากบุคคลอื่นพอๆ กับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การได้เห็นผลจากการกระทำของบุคคลอื่นสามารถทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ เช่นเดียวกันกับการที่บุคคลนั้นได้ลงมือกระทำพฤติกรรมนั้นด้วยตนเองการได้เห็นความสำเร็จจากการกระทำของบุคคลอื่น ทำให้แนวโน้มในการกระทำพฤติกรรมนั้นสูงขึ้น ส่วนการได้เห็นความล้มเหลวจากการกระทำของผู้อื่น ทำให้แนวโน้มในการกระทำพฤติกรรมนั้นลดต่ำลง

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ 2 วิธี คือ การเรียนรู้โดยประสบการณ์ตรงและการเรียนรู้จากการเลียนแบบ โดยการสังเกตตัวแบบ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูราจะเน้นที่การเรียนรู้จากการเลียนแบบเป็นสำคัญ

ทฤษฎีการเรียนรู้ กฎแห่งความพอใจของ ทอรอนโดร์ (Thorndike) (พะยอม ตันมณี 2526 : 92-93) กล่าวว่า

1. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดี เมื่อมีความพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองออกมา
2. ผู้เรียนสามารถที่จะเปลี่ยนปฏิกิริยาตอบสนองได้เสมอ
3. ผู้เรียนย่อมมีความพยายามที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองแบบเดียวกับปฏิกิริยาตอบสนองอันเดิมซึ่งได้รับผลดีมาก่อนแล้ว
4. ผู้เรียนมีความต้องการที่จะได้รับรางวัล เมื่อได้ทำปฏิกิริยาตอบสนองที่ถูกต้องออกไป เช่น ได้รับคำชมเชยหรือของรางวัล

5. ถ้ามีแรงจูงใจอยู่ด้วยจะมีการกระทำซ้ำในเหตุการณ์เดิม

ทฤษฎีการเรียนรู้ของครอนบาค (Cronbach) (พะยอม ตันมณี 2526 : 76) กล่าวว่า สภาพการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน

1. สถานการณ์ หมายถึงสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนต้องเผชิญ
2. ลักษณะประจำตัวของบุคคล เป็นคุณสมบัติประจำตัวผู้เรียนที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็ว ซึ่งได้แก่ ความสามารถทางสมอง เจตคติ ความสนใจและความพร้อม
3. เป้าหมาย คือ สิ่งที่ผู้เรียนคาดหวังว่าจะได้รับจากการเรียนรู้นั้น ๆ
4. การแปลความหมาย คือ การที่ผู้เรียนพึงเล็งความสนใจไปยังสถานการณ์แวดล้อมอยู่พิจารณาเกี่ยวโยงไปยังประสบการณ์ที่ผ่านมา แล้วเลือกวิธีการตอบสนองที่คาดว่าจะให้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้
5. การกระทำ เกิดขึ้นภายหลังที่ผู้เรียนได้แปลความหมายของสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ และผู้เรียนเลือกกระทำสิ่งที่คาดว่าจะนำไปสู่เป้าหมายที่สร้างความพอใจให้แก่ตน
6. ผลการปฏิบัติ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาจากการกระทำถ้าผลของพฤติกรรมที่เป็นน่าพอใจและบรรลุเป้าหมายที่มุ่งหวัง ผู้เรียนก็นำพฤติกรรมนั้นไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่มีความคล้ายคลึงกัน
7. ปฏิกิริยาต่อความล้มเหลว เมื่อผู้เรียนประสบความล้มเหลวในการแสวงหาความพอใจในการมุ่งทิศทางไปสู่เป้าหมายก็จะเริ่มแปลความหมายสถานการณ์ใหม่อีกครั้ง ทดลองแสวงหาพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเกิดความพอใจในที่สุด

องค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้

การเรียนรู้ของบุคคลนั้นเกิดจากการได้รับการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมแห่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นแก่บุคคลตามความรู้ความสามารถ ความถนัดและความสนใจ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้สำหรับบุคคลได้นั้นจะต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. วุฒิภาวะ (Maturity) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ วุฒิภาวะของแต่ละบุคคลจะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นขั้น ๆ
2. ความพร้อม (Readiness) เป็นสภาวะของบุคคลที่มีวุฒิภาวะทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ประสบการณ์เดิม และความสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความพร้อมจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้ออำนวยให้การสอนทักษะแก่ผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว และบังเกิดผลดี
3. การฝึกฝน (Practic) เป็นการกระทำซ้ำในพฤติกรรมนั้นๆ เพื่อฝึกทักษะใดทักษะหนึ่งให้เกิดความชำนาญ การฝึกฝนเป็นการใช้กับผู้เรียนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว
4. การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นการเพิ่มพลังให้บุคคลกระทำพฤติกรรมนั้นๆ ซ้ำอีก การเสริมแรง เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและปฏิกิริยาตอบสนองมากขึ้น การเสริมแรงเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ว่า การกระทำใดๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มให้เกิดการกระทำนั้นๆ อีก
5. การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) เป็นลักษณะการเรียนรู้ครั้งก่อนๆ มา มีผลต่อการเรียนรู้ในปัจจุบัน

ทฤษฎีเรียนรู้ทางสังคม อาจมีประสิทธิผลน้อยลง เมื่อมีสภาพความขัดแย้งของสังคมซึ่งเป็นต้นแบบกับการอบรมสั่งสอนในโรงเรียน ซึ่งปัจจุบันสภาพสังคมไทยอยู่ในภาวะวิกฤต แต่การเรียนรู้ทางสังคมจะมีบทบาทมากในการเรียนรู้โดยล้นจากชีวิตประจำวัน และความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ โรงเรียนจึงจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการทางปัญญาของนักเรียนให้สามารถคิด ตัดสินใจได้ โดยวิถีชีวิตประชาธิปไตย และการใช้หลักพื้นฐานการปฏิบัติที่ว่าจะเลือกกระทำที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน รวมทั้งการสร้างความเข้มแข็งในจิตใจของบุคคลให้สามารถชื่นชมตนเองและภาคภูมิใจในตนเอง

ทฤษฎีเรียนรู้พฤติกรรมนิยม เป็นการมุ่งสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่บุคคลพึงปฏิบัติ โดยการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับการกระทำในสภาพแวดล้อม นักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมเน้นความสำคัญของสภาพแวดล้อมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสภาพแวดล้อมว่า มีอิทธิพลต่อกันและกัน

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2526 : 127 – 135) กล่าวว่าพฤติกรรมใดก็ตามที่บุคคลแสดงออกแล้วได้รับผลกรรมที่พึงพอใจ บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก หรือทำให้ความถี่ของพฤติกรรมเกิดเพิ่มขึ้น เนื่องจากผลกรรมหรือการกระทำที่พึงพอใจนั้นได้เปลี่ยนสภาพมาเป็นตัวเสริมแรงบวกของบุคคลนั้นการเสริมแรงทางบวก เช่น การให้คำชมเชย การแสดงท่าทางยอมรับ การสัมผัส กิจกรรมที่พึงพอใจ เช่น ให้เล่นเกม กีฬา ดูโทรทัศน์ หรือการให้คะแนนซึ่งสามารถนำไปแลกเปลี่ยนของที่บุคคลได้รับความพึงพอใจ และบุคคลนั้นจะมีแนวโน้มที่จะรับหรือยุติการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ในอนาคตหากไม่ได้รับการเสริมแรง พฤติกรรมนี้เรียกว่าการลงโทษ

การเรียนรู้จากการสังเกตในชีวิตประจำวันคนเราสามารถเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การเรียนรู้ทางตรงเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง เช่น การประสบเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยตนเองและได้รับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง การเรียนรู้ทางตรงทำให้สูญเสียเวลาและอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ในบางพฤติกรรม สำหรับการเรียนรู้ทางอ้อมเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นหรือการเรียนรู้จากตัวแบบ การเรียนรู้จากตัวแบบผู้เรียนจะเลียนแบบจากตัวแบบโดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ สภาพแวดล้อมของตัวแบบ คำบอกเล่าเกี่ยวกับตัวแบบความมีชื่อเสียงของตัวแบบ ตลอดจนผลกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำหรือการปฏิบัติตนของตัวแบบ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ 2536 : 22)

ดังนั้นในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน อาจให้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งหรือหลาย ๆ ทฤษฎีรวมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เงื่อนไข และความจำเป็น การแก้ไขพฤติกรรมนักเรียนขึ้นอยู่กับครูอาจารย์ที่เอาใจใส่ต่อนักเรียน ความร่วมมือของนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องที่จะร่วมมือกัน โดยหันมาใช้หลักการศึกษา หลักจิตวิทยาและกระบวนการต่าง ๆ มาใช้แทนการลงโทษ

การปรับพฤติกรรมและการสร้างจิตสำนึก

การปรับพฤติกรรม (พิทยา ภูสำเนา 2540 : 17) ให้นิยามว่า การปรับพฤติกรรมเป็นวิธีหนึ่ง ที่ช่วยแก้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหาให้กลายเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยให้หลักการเรียนรู้ และสิ่งที่สำคัญที่สุดใช้ในการปรับพฤติกรรมที่อาศัยหลักการเรียนรู้คือการใช้การเสริมแรง สำหรับด้านจิตสำนึกหรือความมีสติสัมปชัญญะที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความตระหนัก และตั้งใจกระทำในสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นเกิดจากการรู้สึกพอใจตั้งใจที่จะกระทำ ซึ่งเรียกว่ากระบวนการทางจิตใจ (Mental Processes) คือ เมื่อมีการรู้เกิดขึ้นแล้วก็ต้องติดตามมาด้วยความรู้สึกและตั้งใจหรือจงใจที่กระทำ เพราะฉะนั้นการที่เราจะสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน ได้มีความตระหนักในการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างมีแบบแผนนั้น การปฏิบัติเราจะต้องมีการ

เสริมแรงให้ในระยะแรกของการปฏิบัติโดยต้องเสริมแรงตอบสนองทุกครั้ง การปฏิบัติของนักเรียนก็
จะมีการตอบสนองเร็วขึ้นและดำเนินการต่อไป เมื่อเด็กมีการประพฤติปฏิบัติเป็นกิจวัตรก็ควรจะต้อง
มีการเว้นการเสริมแรง หากจะมีการเสริมแรงบ้างครูผู้สอนควรมีการเสริมแรงเป็นระยะ ทั้งนี้เพื่อให้
นักเรียนได้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงและมีจิตสำนึกว่าการปฏิบัติของตนนั้น
ไม่จำเป็นต้องได้รับการเสริมแรงทุกครั้ง และการที่จะให้นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติจนเป็นนิสัยนั้น
ต้องใช้เวลาและการกระทำซ้ำๆ นอกจากนั้นนักจิตวิทยาได้ให้คำจำกัดความของจิตสำนึกว่าจิตสำนึก
(Conscious) ได้แก่ ความรู้สึกตน พฤติกรรมที่สังเกตเห็น นอกจากนี้ยังมีส่วนของอารมณ์ความ
ต้องการ และความปรารถนา ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากสิ่งแวดล้อม เช่น บ้าน โรงเรียน ชุมชน
มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพโดยตรง

เหตุการณ์ในภาวะสังคมปัจจุบัน เกิดภาวะวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง
วัฒนธรรม ศีลธรรม ประชาชนได้รับข่าวสารทางลบมากกว่าทางบวก เหตุการณ์นี้ทำให้ประชาชนเกิด
จิตสำนึกว่าตนเป็นเจ้าของประเทศ จึงมีสิทธิในการรับรู้ การแสดงออก จิตสำนึกประชาธิปไตยจะเกิด
ขึ้นได้อยู่ที่สังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น จิตสำนึกประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นง่ายและต่อเนื่องในสังคมที่
เชื่ออาทรต่อกัน ครอบครัวยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่เน้น
พฤติกรรมประชาธิปไตยโดยผู้เรียนเป็นสำคัญ บ้านเมืองมีแบบอย่างของนักประชาธิปไตย จิตสำนึก
ประชาธิปไตยเกิดได้ดีจากการเห็นแบบอย่างที่ดี ได้รับการปรับพฤติกรรม ได้ร่วมกันแสดงความ
คิดเห็นและแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้องเป็นธรรม

มนุษย์ทุกคนมีแรงจูงใจที่สำคัญในเรื่องการทำชีวิตให้สมบูรณ์ และเอาชนะปมด้อยของ
ตัวเราเองจะเห็นได้ว่าการเรียนหรือการสนองตอบต่อสิ่งเร้านั้นนักเรียนสามารถกระทำได้หรือสามารถ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองได้ หากมีการเสริมแรงหรือกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความต้องการหรือ
พึงพอใจที่จะกระทำ เช่น นักเรียนไม่เคารพกฎเกณฑ์ของห้องเรียน ไม่ยอมรับและปฏิบัติตาม
ข้อตกลง ครูอาจจะเสริมแรงบวกโดยการให้กลุ่มนักเรียน สถานักเรียนช่วยกันรณรงค์ให้นักเรียน
เคารพกฎเกณฑ์ หากใครประพฤติดีมีการกล่าวชมเชยบ่อย ๆ นักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์
ก็สามารถจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้เข้ากับสังคมได้

รูปแบบการปรับพฤติกรรมในโรงเรียน

การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมให้กับนักเรียน ผู้บริหาร และครูผู้สอน
ควรเริ่มจากการให้ความรู้ โดยการฝึกอบรม การเรียนการสอนในห้อง สร้างความตระหนักให้นักเรียน
เห็นคุณค่าและความสำคัญการปลูกจิตสำนึกด้านคารวธรรม ซึ่งครูผู้สอนจะต้องเป็นแม่แบบที่พร้อม
จะให้เด็กได้เห็น ได้พิจารณาประพฤติปฏิบัติตาม นอกจากนี้การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ

ประชาธิปไตยในโรงเรียน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามไปด้วย ซึ่งตรงกับหลักการแนวคิดทฤษฎีของนักการศึกษานักจิตวิทยาหลายท่าน พอสรุปได้ดังนี้

รูปแบบของกิน็อท (The Ginott Model)

กิน็อท (Ginott) นักจิตวิทยาให้หลักการว่า พฤติกรรมต่างๆ ที่ผู้ใหญ่แสดงต่อเด็กมีผลอย่างยิ่งต่อความรู้สึกนับถือตนเองของเด็ก การสื่อสารโดยเน้นที่สถานการณ์จะทำให้เด็กเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสมและถาวร นอกจากนี้ กิน็อท ยังให้ความสำคัญกับครูว่าครูเป็นรูปแบบอย่างพฤติกรรมที่ดี การตั้งสมมติฐานให้เด็กจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมไปตามนั้นจริงๆ การเย้ยหยันเด็กเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม และการยกย่องก็มีข้อเสียควรให้ทั้งสองอย่างระมัดระวัง ครูที่ดีควรช่วยให้เด็กสร้างความรู้สึที่ดีเกี่ยวกับตนเอง และเชื่อในประสบการณ์ของตนเอง นอกจากนี้ กิน็อทยังมีความเห็นแตกต่างจากนักการศึกษานักจิตวิทยาท่านอื่นด้านการยกย่องชมเชยคือ อันตรายอย่างหนึ่งของคำชมเชยในเชิงตัดสิน คือ คำชมเชยอาจจะถูกใช้เป็นการวางเงื่อนไขได้ง่ายมาก การชมทำให้เด็กมีแนวโน้มจะกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก โดยเฉพาะเด็กโตจะขัดขึ้นไม่ยอมทำตาม เพราะคิดว่าคำชมเชยนั้นเกิดขึ้นเพื่อบังคับให้เขามีพฤติกรรมที่ผู้ใหญ่ต้องการเท่านั้น สรุปได้ว่า คำยกย่อง ชมเชยจะมีผลช่วยเหลือ จูงใจ ให้กำลังใจถ้าไม่ใช้ในการตัดสินคน ครูใช้เพื่อแสดงให้เห็นว่าครูมองเห็นถึงความพยายามและประทับใจมาก ในขณะที่ปล่อยให้เด็กประเมินตนเอง (กรมวิชาการ : 56 - 62)

รูปแบบของ สกินเนอร์ (B.F. Skinner)

สกินเนอร์ (Skinner) ได้ทดลองทฤษฎีพบว่าพฤติกรรมของมนุษย์สามารถจะปรับให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการโดยการให้แรงเสริมอย่างมีระบบผลการทดลองถูกนำมาใช้ในวงการศึกษา คือ การปรับพฤติกรรม หลักการปรับพฤติกรรม พฤติกรรมจะถูกปรับโดยที่ผลที่เกิดขึ้นตามมา อันเป็นผลจากการกระทำของบุคคล การให้แรงเสริม (รางวัล) อย่างมีระบบ สามารถปรับพฤติกรรมนักเรียนให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ พฤติกรรมจะอ่อนลงถ้าไม่ตามด้วยแรงเสริม พฤติกรรมจะอ่อนลงถ้าถูกลดโทษ ในช่วงเริ่มแรกของการเรียนรู้ แรงเสริมอย่างคงที่จะให้ผลดีมาก หลังจากการเรียนรู้ถึงระดับที่ต้องการมันจะอยู่คงที่ และต้องการแรงเสริมเป็นบางโอกาสเท่านั้น การปรับพฤติกรรมสามารถนำไปใช้ได้ 2 วิธี คือ ครูสังเกตนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ถ้าครูให้รางวัลเด็กจะมีแนวโน้มที่ทำพฤติกรรมนั้นซ้ำ ครูสังเกตนักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ครูไม่ลดโทษ ไม่สนใจแล้วยกย่องคนประพฤติดี เด็กที่แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จะลดพฤติกรรมนั้นลง (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 1996 : 49)

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Gperant Conditioning) เป็นทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นมาโดยสกินเนอร์ (Skinner) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันมีแนวคิดพื้นฐานบนความเชื่อว่า พฤติกรรมมนุษย์

ตกอยู่ใต้การควบคุมของเงื่อนไขการเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษ พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลพวงมาจากการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม พฤติกรรมของบุคคลจะแปรเปลี่ยนไปเนื่องมาจากผลกระทบ (Consequences) ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมนั้น ผลกรรมมี 2 ประเภทคือ ผลกรรมที่เป็นตัวเสริมแรง (Reinforcer) และผลกรรมที่เป็นตัวลงโทษ (Punisher) การเสริมแรง (Reinforcement)

การเสริมแรง คือ การทำให้พฤติกรรมใดๆ ของอินทรีย์เพิ่มขึ้น ต้นเป็นผลเนื่องมาจากการได้รับผลกระทบภายหลังแสดงพฤติกรรมนั้น การเสริมแรงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) และการเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement)

การเสริมแรงทางบวก คือ การเพิ่มความถี่ของพฤติกรรม อันเป็นผลเนื่องมาจากการให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งภายหลังพฤติกรรมนั้น เช่น นักเรียนทำการบ้านเสร็จ จะได้เล่นกับเพื่อน

วิธีเสริมแรงแบ่งออกเป็น 2 วิธี

1. เสริมแรงทุกครั้ง เป็นการเสริมแรงที่มีผลทำให้พฤติกรรมเกิดขึ้นคงที่ และสม่ำเสมอ
2. การเสริมแรงเป็นครั้งคราว เป็นการเสริมแรงตามจำนวนครั้งหรือระยะเวลาการเสริมแรงเป็นครั้งคราวไม่มีแบบแผนแน่นอน บางครั้งได้รับการเสริมแรง บางครั้งก็ไม่ให้

การเสริมแรงทางลบ คือ การเพิ่มความถี่ของพฤติกรรม อันเป็นผลเนื่องมาจากการแสดงพฤติกรรมนั้น แล้วสามารถถอดถอนสิ่งเร้าที่ไม่พึงปรารถนา เช่น การข้ามถนนที่ทางม้าลายเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกปรับนอกจากนี้การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) ตามทฤษฎีการวางเงื่อนไขผลการกระทำเพื่อปรุงแต่งพฤติกรรมให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการมี 3 ลักษณะ คือ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ : 2534)

1. การเพิ่มหรือคงพฤติกรรมเดิมที่เหมาะสมเอาไว้จะใช้เทคนิค หรือการเสริมแรงทางบวก เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงพอใจ การทำสัญญาเงื่อนไข และการเสริมแรงทางลบ
2. การเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่คือ การปลูกฝังพฤติกรรมใหม่ ใช้การเสริมแรงพฤติกรรมที่คาดว่าจะนำไปสู่พฤติกรรมที่ต้องการ โดยใช้การเสริมแรงทางบวก เช่น การฝึกเด็กช้อยเป็นเด็กกล้าก็ควรได้รับคำชมเชย
3. การลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา สามารถทำได้โดยใช้การลงโทษทางลบ

จากทฤษฎีของนักการศึกษานักจิตวิทยาหลายท่านดังกล่าวมานั้น จะมีรูปแบบและลักษณะแตกต่างกันไป รูปแบบการปรับพฤติกรรมนั้นมุ่งที่ให้ความสำคัญต่อนักเรียน เน้นการวิเคราะห์พฤติกรรม ให้โอกาสเด็กได้ฝึกวินัยด้วยตนเอง ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งโรงเรียนปลูกจิตได้นำมาปรับให้เข้ากับสภาพและศักยภาพของนักเรียนดังนี้

1. ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน
2. ส่งเสริมให้นักเรียนตั้งกฎระเบียบที่ควรประพฤติปฏิบัติต่อกัน มีการกำหนดบทลงโทษ โดยมีคณะกรรมการนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ
3. ส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้และพฤติกรรมที่ประพฤติปฏิบัติในโรงเรียน นำไปปฏิบัติที่บ้านจนเป็นวิถีชีวิต
4. ส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตยในโรงเรียน เช่น การเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง การเคารพในสิทธิของผู้อื่น การเคารพในกฎระเบียบของโรงเรียน
5. ส่งเสริมให้นักเรียนมีการทำงานร่วมกัน มีการแบ่งปันสิ่งของให้กัน หากนักเรียนมีพฤติกรรมที่สมควรยกย่องชมเชย จะมีการเสริมแรงโดยการให้รางวัลเป็นรายบุคคล หรือรายชั้น

การปลูกฝังหรือเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน

การที่จะพัฒนาสังคมหรือประเทศให้เป็นประชาธิปไตยโดยที่ทุกคนมีจิตใจที่เป็นประชาธิปไตย จนกลายเป็นวิถีชีวิตประจำวันไปโดยอัตโนมัติเหมือนประเทศที่พัฒนาแล้ว จำเป็นที่ต้องปลูกฝังประชาธิปไตยตั้งแต่เยาว์วัย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ประชาชนที่มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงในอนาคต

การเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยหรือการปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียนนั้นควรให้ครอบคลุม “องค์สามของประชาธิปไตย” หรือมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อให้เกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย ได้แก่

1.1 ความรับผิดชอบ ความรับผิดชอบที่ถูกต้องและเที่ยงธรรม ครอบคลุมทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม

1.2 การร่วมมือ ในสังคมประชาธิปไตยจะมีการประสานความร่วมมือกันอยู่ตลอดเวลา ในการกระทำการกิจต่าง ๆ ดังนั้นบุคลิกที่ทุกคนพึงต้องมีคือ ความเต็มใจที่จะทำงานร่วมกันเพื่อส่วนรวม ไม่หลีกเลี่ยงงานที่ได้รับมอบหมาย ยอมรับมติของคนส่วนใหญ่ที่ถูกทำนองคลองธรรม

1.3 ความใจกว้าง ประชาธิปไตยต้องการความมีใจกว้างเป็นอย่างสูง เนื่องจากต้องทำงานร่วมกัน ปะทะสัมพันธ์กันอยู่เสมอ ทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคมความใจกว้างที่จะเป็น เช่น การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่ขัดแย้งหรือแตกต่างจากตน การเป็นคนอดทน มีเหตุผลต่อสิ่งต่าง ๆ มีความยุติธรรมต่อคำวิพากษ์วิจารณ์และการกระทำต่าง ๆ ตัดสินปัญหาการกระทำด้วยเหตุผล และทัศนคติที่เป็นจริง

1.4 การคำนึงถึงผู้อื่น ต้องมองเห็นความสำคัญของผู้อื่นด้วย มิใช่เอาตัวรอดแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยที่ผู้อื่นหรือสังคมถูกทอดทิ้งละเลยไปหรือเกิดความเสียหาย

1.5 การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในสังคมประชาธิปไตยทุกคนมีอิสระภาพภายในกรอบของกฎหมายและรัฐธรรมนูญ สามารถคิดและทำอะไรก็ได้ตามใจชอบที่ไม่ละเมิดกติกาของสังคมและสิทธิของผู้อื่น

2. จุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพประชาธิปไตยเป็นพฤติกรรมรวมหมู่หรือพฤติกรรมในระดับกลุ่มที่ต้องการให้เกิดขึ้น ได้แก่

2.1 การยอมรับ คือ การเคารพซึ่งกันและกันถือว่าทุกคนมีส่วนดีและมีคุณประโยชน์ต่อหมู่คณะ การรวมกลุ่มกันจึงต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยเคารพ ไม่ดูถูกเหยียดหยามสติปัญญา และการกระทำที่เหมาะสมของผู้อื่น

2.2 สามัคคีธรรม คือ การร่วมมือกันร่วมใจกัน ประสานกันและแบ่งงานกันในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความรู้ ความสามารถ และสภาพของตน ทำงานในส่วนที่รับผิดชอบของตนเองอย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีไมตรีต่อกัน ถือว่าทุกคนเป็นส่วนที่จะทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2.3 ปัญญาธรรม คือ ความเชื่อในวิถีทางแห่งปัญญา นั่นคือมีเหตุผลในการคิดการอยู่ร่วมกัน การเกี่ยวข้องกับสิ่งใด ๆ ทำงานด้วยความรอบคอบมีแผนงานที่ดีมีสติใช้วิจารณ์ญาณในการทำงานต่าง ๆ

การปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียนซึ่ง ทองคุณ หงษ์พันธ์ (2513 : 83-84) เสนอไว้ 3 ขั้นตอน ตามลำดับดังนี้

ขั้นที่ 1 การให้ความรู้ หมายความว่า จะต้องสอนหรือปลูกฝังให้เด็กรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของประชาธิปไตยให้เหมาะสมกับวัย

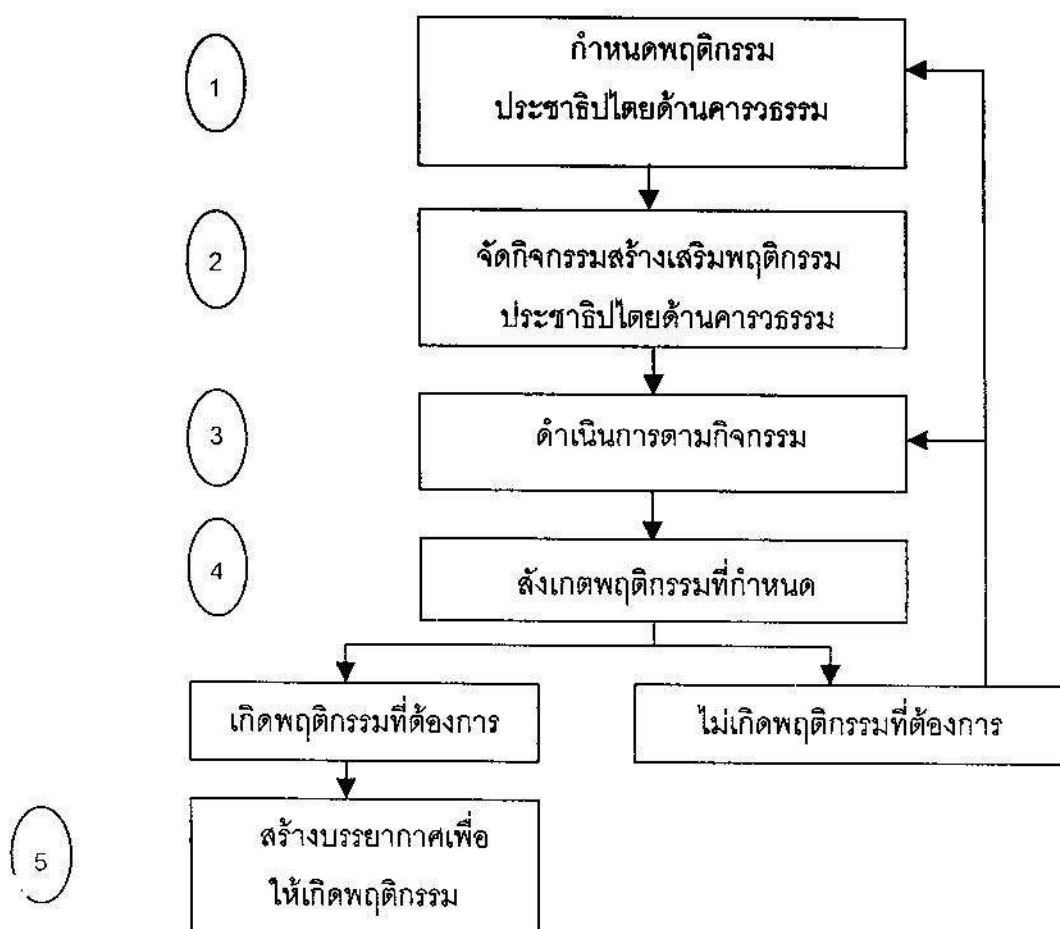
ขั้นที่ 2 การสร้างเจตคติ หมายความว่า จะต้องสร้างเจตคติที่ดีต่อหลักการและวิธีการประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับเด็ก โดยผู้ปลูกฝังต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างในด้านนี้พยายามชี้แนะหรือให้เด็กได้พบกับวิธีการประชาธิปไตยที่แท้จริงเพื่อจะให้เกิดความเลื่อมใสในเรื่องของประชาธิปไตย

ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติ หมายความว่า พยายามให้เด็กเกิดทักษะในเรื่องของประชาธิปไตยโดยให้ฝึกปฏิบัติจริงในทุกโอกาสเท่าที่จะทำได้

ในการปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียนจะต้องเน้นทั้งในกระบวนการ การเรียน การสอน กระบวนการจัดกิจกรรมต่างๆ และการสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตยในทุกโอกาส สำหรับแนวทางของการสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตย อาจจะกระทำดังนี้

1. การบริหารกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทำกิจกรรมในรูปของคณะกรรมการ
2. ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันโดยยึดหลักคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม
3. ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง จะต้องเน้นการสร้างสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งในด้านกายภาพ และด้านบุคคล เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตย
4. ครูควรเป็นทั้ง ครู พ่อแม่ พี่ และเพื่อนที่ดีของนักเรียน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน
5. บุคลิกภาพของครูที่เอื้อต่อการปลูกฝังประชาธิปไตยให้แก่ นักเรียนควรมีลักษณะที่สำคัญคือมีความรู้สูงและกว้าง มีความชำนาญและรอบรู้ในการปฏิบัติแบบประชาธิปไตยเข้าใจคนรักเด็ก มีอารมณ์ขัน มีสติและสุขภาพจิตดี

ขั้นตอนการสร้างเสริมประชาธิปไตย เขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้ ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 ขั้นตอนการสร้างเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน

การเสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยในโรงเรียน การปลูกฝังหรือการเสริมสร้างประชาธิปไตยให้กับนักเรียน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนสามารถสรุปคุณลักษณะไว้ดังนี้

1. แก้ปัญหาโดยสันติวิธี
2. มีอิสระในการคิด พร้อมทั้งจะยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล
3. มีความคิดริเริ่มที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม
4. เชื้อมั่นในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
5. สำนึกในหน้าที่และสิทธิของตน

กิจกรรมที่สามารถใช้สอดแทรกในการสอน

1. การจัดกิจกรรมกลุ่มในการเรียน โดยให้ผู้เรียนผลัดกันรับผิดชอบในหน้าที่ต่าง ๆ
2. การจัดกลุ่มอภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ
3. การฝึกให้ผู้เรียนตัดสินใจอย่างรอบคอบและเป็นกลาง โดยที่ครูตั้งปัญหาให้นักเรียน

แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ

4. การจัดกิจกรรมโต้วาที เพื่อฝึกการรับฟัง การใช้เหตุผลและการโต้ตอบ
5. การฝึกเขียนและวิจารณ์คำโฆษณา คำชี้แจง และบทความต่าง ๆ
6. ฝึกการยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของตน
7. การจัดประกวดบทความเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองที่พึงปฏิบัติ
8. การจัดทำสมุดภาพในเรื่องที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย
9. การจัดทำป้ายนิเทศ โดยการรับผิดชอบเป็นกลุ่ม
10. การจัดการสัมภาษณ์ผู้ประพฤติดี ให้การยกย่องและให้รางวัล

กิจกรรมพิเศษ

1. การจัดเล่นเกมต่าง ๆ เพื่อฝึกให้รู้จักแพ้ รู้จักชนะ
2. การมอบหมายให้รับผิดชอบงานในโรงเรียน
3. การจัดตั้งกรรมการนักเรียน
4. การจัดกลุ่มอภิปราย
5. การจัดกิจกรรมต่างๆ ในวันสำคัญของโรงเรียน
6. การจัดการเล่นละครเพื่อแสดงในงานต่างๆ
7. การจัดให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
8. การจัดค่ายพักแรม เพื่อฝึกการอยู่และทำงานร่วมกัน

9. การส่งเสริมกิจกรรม

10. การจัดกิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด เพื่อฝึกตนเองให้ทำงานเพื่อส่วนรวม

การสร้างบรรยากาศแวดล้อมในโรงเรียน

การจัดบรรยากาศในโรงเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กองวิชาการ 2536 : 50) ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีเปรียบเสมือนครูที่พูดไม่ได้ แต่มีอิทธิพลในการสร้างเสริมความคิดและจิตใจที่เป็นประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี ซึ่งการจัดบรรยากาศในโรงเรียนสามารถแบ่งออกได้ตามแนวคิดของนักการศึกษา ดังนี้

ธเนศ ขำเกิด (2530 : 40-41) และหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2515 : 13-29) ได้แบ่งประเภทของสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไว้อย่างสอดคล้องกันดังนี้ คือ

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุและอุปกรณ์ต่างๆ ที่คำนึงถึงความสะอาด สดชื่น ร่มรื่น สวยงาม มีชีวิตชีวา มีความสร้างสรรค์ และสะดวกสบายต่อการใช้สอย มีความปลอดภัย คุ่มค่าและเกิดประโยชน์

2. สภาพแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่างๆ ที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ให้มากที่สุด

3. สภาพแวดล้อมทางการบริการและการจัดการ ได้แก่ การดำเนินการใดๆ ภายในโรงเรียน ให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร

การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน เป็นการจัดเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในห้องเรียน ซึ่งสามารถจัดบรรยากาศได้ดังนี้

1. บรรยากาศที่ท้าทาย (Challenge) ผู้สอนกระตุ้นให้กำลังใจ และความเชื่อมั่นในความสามารถของนักเรียน

2. บรรยากาศที่มีอิสระ (Freedom) นักเรียนมีอิสระที่จะเลือกตัดสินใจที่จะศึกษาค้นคว้า

3. บรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือ (Respect) ครูให้การยอมรับนับถือนักเรียน นักเรียนจะรู้สึกว่าคุณค่า มีความมั่นใจในตัวเอง

4. บรรยากาศที่มีความอบอุ่น (Warmth) หรือบรรยากาศความคุ้นเคย

5. บรรยากาศการควบคุม (Control) ครูจะต้องฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย แต่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมลงโทษ

6. บรรยากาศของความสำเร็จ (Success) หรือบรรยากาศของการกระตุ้นความสนใจ จะมีส่วนต่อความสำเร็จในการกระทำต่าง ๆ

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 107 - 110) ได้เสนอการสร้างบรรยากาศที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ที่ดีในโรงเรียน ดังนี้

1. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูทั้งในบรรยากาศในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พบ ชักถาม หรือวางตัวเป็นมิตรกับนักเรียน สำหรับนอกชั้นเรียนนั้น ผู้บริหารควรจัดสถานที่ที่จะให้ครูกับนักเรียนได้พบกัน เช่น มีห้องให้นักเรียนและครูพบกันง่าย และเปิดโอกาสให้พบได้ตลอดเวลาที่เรามีให้ (Open door policy)

2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ผู้บริหารควรจัดอำนวยความสะดวกที่ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และทำงานร่วมกัน เป็นการสร้างบรรยากาศของสังคมที่เป็นกันเองระหว่างนักเรียนด้วยกัน

กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 51) ได้เสนอว่า การจัดบรรยากาศในโรงเรียนนั้นประกอบด้วย

1. การบริหารกิจกรรมในโรงเรียน คณะครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทำกิจกรรมต่างๆ ในรูปของคณะกรรมการที่ให้โอกาสเด็กได้ฝึกทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง โดยมีคณะครูเป็นที่ปรึกษา

2. คณะครูจะต้องพยายามสอนให้เด็กคิด โดยการใช้คำถามเป็นสื่อ นำให้มากที่สุด ลักษณะของคำถามต้องเป็นคำถามที่กระตุ้นให้เด็กคิดและได้ตอบด้วยเหตุผล

3. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งในเรื่องของการทำงานร่วมกัน การคิด การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักคิดริเริ่ม และยอมรับกฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่ทางกลุ่มร่วมกันกำหนด

4. ครูเป็นทั้งครู พ่อแม่ เพื่อนและพี่ของนักเรียน ในอันที่จะทำกิจกรรมร่วมกันและรับผิดชอบงานส่วนรวม

5. ครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทางและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรมให้นักเรียน ในขณะที่นักเรียนเป็นผู้แสดงบทบาท ทั้งในฐานะผู้ปฏิบัติ โดยการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

รูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

กิจกรรมที่ดำเนินการภายในโรงเรียนนั้น ส่วนใหญ่เลือกตามความเหมาะสมของสภาพของโรงเรียนแต่ละแห่ง เป้าหมายสำคัญในการจัดทุกกิจกรรมคือ ผลการดำเนินการจะต้องส่งผลให้นักเรียนเกิดคุณธรรม 3 ประการ คือ

1. คารวธรรม
2. สามัคคีธรรม
3. ปัญญาธรรม

ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนนั้น แบ่งการจัดกิจกรรมออกเป็น 2 อย่าง คือ กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในห้องเรียน และกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยนอกห้องเรียน กิจกรรมทั้ง 2 อย่าง จะช่วยส่งเสริมพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่คณะครูและนักเรียน และเป็นการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนกระทำกิจกรรมร่วมกัน ปรีกษาปัญหาร่วมกัน และสามารถพิจารณาข้อบกพร่องในการดำเนินการได้

1. กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในห้องเรียน เป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยในทุกกลุ่มประสบการณ์ โดยยึดหลักคารวธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม เข้ามาเกี่ยวข้องกับการประพฤติปฏิบัติ มุ่งเน้นให้เด็กนักเรียนมีจิตสำนึกในการมีการตั้งกฎเกณฑ์ในห้อง เพื่อรักษาระเบียบวินัย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีมารยาทในการทำงาน เคารพในสิทธิส่วนบุคคล โดยครูจะเป็นผู้แนะแนวทางหรือเป็นแม่แบบให้นักเรียน หรือถ้าจะสร้างคุณธรรมข้อใด ครูกำหนดไว้เป็นเป้าหมายการปฏิบัติภายในห้อง

2. กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยนอกห้องเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ กิจกรรมนอกห้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรทำให้นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งมีกิจกรรมหลากหลายที่โรงเรียน สามารถเลือกในเข้ากับสภาพภายในโรงเรียนและตามความพร้อมของนักเรียน เช่น

- 2.1 กิจกรรมการปกครองตนเอง โดยสถานนักเรียน
- 2.2 กิจกรรมห้องสมุด
- 2.3 กิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน
- 2.4 กิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียน
- 2.5 กิจกรรมการจัดการรักษาความสะอาดอาคารสถานที่
- 2.6 กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน
- 2.7 กิจกรรมปรับปรุงห้องเรียน

2.8 กิจกรรมกีฬา

2.9 กิจกรรมวันสำคัญ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

2.10 กิจกรรมจัดป้ายนิทรรศการ

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต

โรงเรียนปลุกจิต สำนักงานเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2512 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 25 ห้องเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร มีนักเรียนชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 967 คน ข้าราชการครู 34 คน ลูกจ้างชั่วคราว 5 คน พี่เลี้ยงเด็ก 7 คน นักการภารโรง 4 คน การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการดำเนินการของสำนักงานการศึกษาและสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ สภาพปัญหาโดยทั่วไป คือ บริเวณโดยรอบโรงเรียนเป็นชุมชนแออัด บริเวณแฟลตบ่อนไก่ ซึ่งเป็นที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เดิมเป็นแหล่งเสื่อมโทรม เทศบาลกรุงเทพมหานคร ได้เข้ามาปรับปรุงเพื่อให้เป็นชุมชนตัวอย่างโดยได้จัดบริการเรื่องการศึกษา สาธารณสุข การฝึกอาชีพ และสันติภาพ ลักษณะของชุมชนประกอบด้วยประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 95 ประชาชนอาศัยอยู่ประมาณ 560 ครอบครัว ประชากรประมาณ 3,400 คน ประชาชนในท้องถิ่นมีการศึกษาน้อย การประกอบอาชีพจึงค่อนข้างมีฐานะยากจน ไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ มีการย้ายถิ่นฐานเป็นประจำ (โรงเรียนปลุกจิต : 2543) อาชีพในชุมชน รับจ้างสภาพครอบครัวแตกแยก และต้องออกไปทำมาหากิน ปล่อยให้เด็กอยู่กับคนเลี้ยงเด็ก คนชรา หรือบางคนต้องอยู่คนเดียว สภาพความเป็นอยู่บ้านเรือนคับแคบ เป็นห้องเล็กห้องน้อย นักเรียนจึงต้องใช้โรงเรียนเป็นสถานที่เล่น สถานที่เรียน และพักอาศัยในเวลาเย็นก่อนผู้ปกครองจะกลับบ้าน ปัญหาสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม คือ การไม่เคารพในสิทธิผู้อื่น การส่งเสียงดังรบกวน เล่นไม่เป็นที่เป็นทาง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจะต้องมีการแก้ไขด้านความประพฤติของนักเรียนใน 3 ด้าน คือ ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านเคารพกฎเกณฑ์ของโรงเรียนและด้านเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เพราะส่วนมากพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นลักษณะของการขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบ เอาแต่ใจตนเอง ไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น นักเรียนไม่มีความรับผิดชอบในสิ่งของเครื่องใช้ การแสดงกิริยามารยาทต่างๆ ต้องมีการปรับปรุงประกอบกับโรงเรียนของกรุงเทพมหานครเน้นสนับสนุนนักเรียนด้านอาหารกลางวัน เสื้อผ้า หนังสือให้กับนักเรียนฟรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นักเรียนจึงไม่รู้คุณค่า ไม่มีการรักษาสິงของเครื่องใช้หรือบางครั้งก็ล่องละเมียดสิทธิของผู้อื่นผู้วิจัยเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องพัฒนาอย่างรีบด่วน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและ

มีจิตสำนึกและเจตคติที่ดีต่อความมีเหตุผล ความมีระเบียบวินัย เคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และผู้อื่น การเคารพกฎกติกาของกลุ่มและสังคม โดยให้ความรู้และการศึกษาที่ดีแก่เด็ก ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัล วันจันทร์ที่ 27 กรกฎาคม 2524 ความตอนหนึ่งว่า

“การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนล้วนพอดีเหมาะสมทุกๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปโดยตลอด”

เพราะฉะนั้นการปลูกฝังวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคุณธรรมให้กับนักเรียน ครูผู้สอนจะต้องฝึกนักเรียนด้วยความเอาใจใส่อย่างถูกต้อง ครูจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจโดยกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญ นักเรียนอยากปฏิบัติ และหลังจากเด็กปฏิบัติได้แล้ว ก็ควรมีการเสริมแรงโดยการให้กำลังใจด้วยวิธีต่างๆ และพฤติกรรมประชาธิปไตยที่นักเรียนปฏิบัตินี้จะต้องปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลูกจิตผู้วิจัยได้แนวทางจากการศึกษาทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดของนักการศึกษา ซึ่งแต่ละทฤษฎีมีพื้นฐานและแนวคิดที่ไม่เหมือนกัน มีความแตกต่างกัน ในการใช้จึงเป็นการบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้เรียน และนำความคิดและข้อพิจารณาเหล่านี้มาจัดเข้ากับกิจกรรมที่ส่งเสริมให้กับนักเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยใช้หลักดังนี้

1. ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทั้งกิจกรรมภายในห้องเรียน นอกห้องเรียนและกิจกรรมพิเศษ
2. ส่งเสริมให้นักเรียนมีเสรีภาพในการเรียน การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียน ตามความถนัดและความสามารถของตนโดยครูเป็นเพียงผู้เสนอแนะ
3. ส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้และความประพฤติที่ได้รับจากโรงเรียนไปใช้ที่บ้าน และชุมชน
4. ส่งเสริมให้มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตยในโรงเรียน เช่น การเคารพในสิทธิของผู้อื่น เช่น การเข้าแถวรับอาหารหรือสิ่งของต่างๆ การขึ้นลงบันไดให้ชิดขวา เข้าแถวตามลำดับก่อน - หลัง
5. ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองมีการเลือกตั้งสภานักเรียน หัวหน้าห้องเรียน

พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ และกรมสามัญศึกษา มีนโยบายมุ่งเน้นในเรื่องการปลูกฝังให้เยาวชนมีคุณลักษณะประชาธิปไตย โดยมีโครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย โดยให้บูรณาการเข้าไปในการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศในโรงเรียน บ้าน ชุมชน สังคม เมื่อมีการปฏิรูปการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอก 27 มาตรฐาน มาตรฐานที่ 2 กำหนดว่า ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตยโดยมีตัวบ่งชี้ เคารพและรับฟังคำแนะนำของพ่อแม่ ญาติ และผู้ใหญ่ รักษาสิทธิเสรีภาพของสังคม และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ฯลฯ จากข้อมูลดังกล่าวสรุปตัวบ่งชี้ได้ 5 ประการ คือ

1. ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง
2. รักษาสิทธิเสรีภาพของตนเอง และเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น
3. ปฏิบัติตนตามกฎหมายและระเบียบ ประเพณีของสังคม
4. ร่วมกิจกรรมในการพัฒนาครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม
5. ร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังวิเคราะห์ว่า ลักษณะพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียนที่สอดคล้องกับลักษณะของสังคมไทยที่ควรส่งเสริมให้นักเรียนมี 12 ลักษณะ แต่ละลักษณะจะมีพฤติกรรมบ่งชี้เพื่อโรงเรียน เลื่อนนำไปกำหนดวัตถุประสงค์ จัดกิจกรรม และประเมินผลให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะลักษณะพฤติกรรมด้านคุณธรรมที่ผู้วิจัยมุ่งเน้นจะทำการวิจัย 3 ด้านพอสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการเคารพในกฎเกณฑ์ ระเบียบของสังคม ซึ่งมีพฤติกรรมที่แสดงออก
 - 1.1 เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนของสังคม
 - 1.2 ยอมรับและปฏิบัติตามมติของกลุ่ม
 - 1.3 ยอมรับและปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีอันดีของชาติ
 - 1.4 ปฏิบัติตามกฎหมายของห้องเรียนและกฎของโรงเรียน
 - 1.5 ทำตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
 - 1.6 ยึดถือระเบียบเป็นแนวปฏิบัติในการทำงาน

- 1.7 ให้ความร่วมมือตามบทบาทและหน้าที่ซึ่งมีต่อกันและกัน
- 1.8 ปฏิบัติตรงต่อเวลาและการนัดหมาย
- 1.9 รู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม
- 1.10 ยอมรับบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกัน
- 1.11 ไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคม
- 1.12 ยกมือขออนุญาตเมื่อจะแสดงความคิดเห็นทุกครั้ง
- 1.13 เมื่อจะออกจากห้องหรือเข้าห้องในขณะมีการประชุมจะต้องขออนุญาตทุกครั้ง
2. ด้านการเคารพในสิทธิผู้อื่น มีพฤติกรรมที่แสดงออก
 - 2.1 ไม่ทำความรำคาญให้ผู้อื่นในขณะทำงาน
 - 2.2 ไม่หยิบของผู้อื่น และไม่ล่วงล้ำสถานที่บุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต
 - 2.3 ไม่ทำให้สมบัติของผู้อื่นเสียหาย
 - 2.4 เคารพในความเป็นเจ้าของสิ่งของเครื่องใช้
 - 2.5 ให้โอกาสผู้อื่นแสดงความสามารถ
 - 2.6 ให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น ไม่ดูถูกผู้อื่น
 - 2.7 รู้จักเคารพในสิทธิของคนที่มาก่อนหลัง
 - 2.8 รู้จักยกย่อง สรรเสริญผู้กระทำความดีโดยปราศจากอคติ
 - 2.9 ไม่ทำให้ผู้อื่นเจ็บกาย อับอาย
 - 2.10 ไม่ถือเอาประโยชน์จากสาธารณสมบัติฝ่ายเดียว
 - 2.11 ไม่ทำลายสาธารณสมบัติให้เสียหาย
 - 2.12 กระทำการใดๆ ตามสิทธิของตน และต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่นไม่ว่ากรณีใดๆ
 - 2.13 เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น โดยคำนึงถึงสิทธิแต่ละบุคคล
 - 2.14 ไม่ละเมิด สถานที่ส่วนตัวของบุคคลอื่น
 - 2.15 ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นและส่วนรวม
 - 2.16 รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่นไม่สนใจ และให้ความสำคัญแต่เฉพาะตนเอง เท่านั้น
 - 2.17 รู้จักแสดงออกต่อผู้อื่นโดยไม่แสดงความรังเกียจและดูถูกเหยียดหยาม
 - 2.18 ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวท้าวหรือรบกวน หรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อื่น

3. ด้านการเคารพความคิดเห็น ซึ่งมีพฤติกรรมที่แสดงออก

3.1 แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

3.2 มีมารยาทในการฟัง

3.2.1 ตั้งใจฟัง ฟังทุกคน ไม่เลือก และทุกครั้งต้องคิดตามด้วยว่าถูกต้องหรือไม่

3.2.2 ไม่ขัดจังหวะหรือพูดแข่งผู้อื่น

3.2.3 ไม่พูดแข่งโดยไม่ได้รับอนุญาต

3.2.4 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างหรือขัดแย้งกับตนอย่างสงบ

3.2.5 ไม่ได้แย้งหรือขัดจังหวะอย่างไม่มีเหตุผล

3.2.6 ไม่แสดงกิริยามารยาทที่ไม่เหมาะสมในขณะที่ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น

3.2.7 ชักถามเมื่อมีข้อสงสัย โดยขออนุญาตก่อน

3.3 มีมารยาทในการพูดแสดงความคิดเห็น

3.3.1 นานเกินไป ให้โอกาสผู้อื่นพูดบ้าง

3.3.2 ไม่พูดขัดจังหวะผู้อื่น

3.3.3 ไม่พูดคำหยาบ ไม่ก้าวร้าวผู้อื่น

3.3.4 ยอมรับความแตกต่างของความคิดเห็น

3.3.5 ดูกาละเทศะในการแสดงความคิดเห็น

3.3.6 รู้จักอดทนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3.4 ไม่แสดงปฏิกิริยาต่อต้านดูถูกเหยียดหยามความคิดเห็นผู้อื่น

3.5 แสดงความชื่นชมในความคิดเห็นผู้อื่น

3.6 ไม่ตัดสินความคิดของตนเอง โดยไม่นำความคิดของผู้อื่นมาพิจารณา

3.7 นำความคิดไปวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกตัดสินใจในส่วนที่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

3.8 ไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเองว่าถูกต้องเสมอไป

3.9 รับฟังความคิดเห็นและเหตุผลเสียงข้างน้อย

3.10 ไม่ละเลยผลประโยชน์ของเสียงข้างมาก

3.11 เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนประกอบด้วยคุณลักษณะ

3 ประการ คือ ประการที่ 1 ด้านการยอมรับ เป็นการแสดงความเคารพซึ่งกันและกันทางร่างกาย วาจา ความคิดเห็น กฎเกณฑ์และสิทธิผู้อื่น ประการที่ 2 ด้านสามัคคีธรรม เป็นการร่วมกันทำงานตามที่

ได้รับมอบหมาย ร่วมกันรับผิดชอบ ประการที่ 3 ด้านปัญญาธรรม คือ การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ปัญหา ยอมรับฟังข้อบกพร่องของตนเอง ซึ่งแต่ละด้านเป็นพฤติกรรมที่สามารถฝึกและสร้างเสริมได้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนที่หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนในการปฏิบัติร่วมกัน ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ เคารพในความคิดเห็น เคารพในกฎเกณฑ์ และเคารพในสิทธิของผู้อื่น ซึ่งวัดพฤติกรรมด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาประชาธิปไตยด้านคารวธรรมแก่นักเรียน

1. งานวิจัยในประเทศ

ลาวัญญ์ รักไทยดี (2529) ได้ศึกษาการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของตนเองโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นครูประถมศึกษา 63 โรงเรียน ดำเนินการวิจัยด้วยการใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยปรากฏว่าโดยเฉลี่ยครูประถมศึกษา มีการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในนักเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ คารวธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม อยู่ในระดับแบบประชาธิปไตยในนักเรียนด้านคารวธรรมในระดับมาก เช่น การสอนให้เคารพและปฏิบัติตามกฎข้อบังคับและระเบียบแบบแผนต่างๆ ของโรงเรียน การฝึกให้รู้จักระเบียบวินัย การสอนให้ทำความเคารพเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี เป็นต้น ส่วนคุณลักษณะสามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ครูประถมศึกษาปฏิบัติที่เป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมที่ครูประถมศึกษาปฏิบัติน้อย คือ การสนับสนุนให้นักเรียนได้ร่วมกันจัดทำหนังสือพิมพ์ประจำห้องเรียนหรือภายในโรงเรียน ส่วนกิจกรรมที่ครูประถมศึกษาไม่เคยปฏิบัติ คือ การพานักเรียนไปเข้าชมรัฐสภา และการรับฟังการอภิปรายในรัฐสภาเวลาที่มีการอภิปราย เมื่อพิจารณาแยกตามระดับชั้นที่สอนพบว่าครูที่ทำการสอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 มีการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในด้านคารวธรรมและสามัคคีธรรมในระดับมาก ปฏิบัติด้านปัญญาธรรมในระดับปานกลาง

ปรีดา รุ่งโรจน์ (2533) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ การศึกษาเฉพาะกรณี ผลการศึกษาพบว่า ในการวางแผนโรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดทำแผน แผนที่จัดทำมากที่สุด คือ แผนปฏิบัติงานประจำปี โดยกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายสนองนโยบายหน่วยเหนือ ในการจัด

ทำแผน ผู้บริหารและบุคลากรร่วมกันวางแผน ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย หัวหน้าโครงการมีหน้าที่จัดกิจกรรมส่งเสริม มีคณะกรรมการดำเนินการกิจกรรมที่จัดแล้วประสบผลสำเร็จมากที่สุด และส่งผลให้เด็กเกิดคุณธรรมด้านคารวะธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ได้แก่ กิจกรรมอาหารกลางวัน กิจกรรมทำความสะอาดอาคารสถานที่ และกิจกรรมปกครองตนเองของนักเรียน ในด้านการประเมินผลโดยหัวหน้าโครงการและคณะทำงาน ซึ่งในวิธีการสังเกตการประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการ หลังจากนั้นมีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ส่วนปัญหา และอุปสรรคในการบริหารกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย ส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย ส่วนใหญ่มีปัญหาบุคลากร มีเวลาจำกัดในการวางแผน ขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการ และขาดการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

ทัศนีย์ วิเศษแก้ว (2533) ได้ศึกษาทดลองในเรื่อง การพัฒนาประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดมุกดาหาร กรณีศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย มีผลทำให้พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวะธรรม สามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรมของนักเรียนหลังจากทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. รูปแบบการสอนจากพฤติกรรมตัวอย่างที่เลือกมาใน 8 กิจกรรม ได้แก่ การเลือกคณะกรรมการนักเรียนในห้องเรียน การสร้างข้อตกลง การทำเวรรักษาความสะอาด การจัดตำแหน่งที่นั่งเรียน การประกวดผลงาน ความรับผิดชอบในการช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนก่อน การเรียนในห้องเมื่อครูไม่อยู่ทำการสอน การส่งการบ้านหรืองานได้รับมอบหมาย ผลปรากฏว่า รูปแบบการสอนทั้ง 8 กิจกรรม สามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนได้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ลำดับขั้นตอนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตย มี 8 ขั้นตอน ได้แก่ ระบุปัญหา วิเคราะห์วิจารณ์หาสาเหตุของปัญหา พิจารณาเลือกแนวทางการแก้ปัญหา การวางแผนในการแก้ปัญหา เลือกแผนที่เหมาะสมแล้วดำเนินการตามแผน ประเมินผลจากการปฏิบัติงานปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น และนักเรียนปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ มีผลทำให้พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ของนักเรียนหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิมลพรรณ กลางมณี (2536) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวะธรรมของนักเรียน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่

มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านใจดี อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2535 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 จำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง ได้รับการใช้เทคนิค แม่แบบ กลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบของ วิลคอกซัน และการทดสอบของแมน - วิทนีส์ สรุปได้ดังนี้

นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.5 โดยนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมสูงขึ้น ภายหลังการใช้เทคนิคแม่แบบ และ ภายหลังจากได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุนีย์ ช่วยออก (2537) ได้ศึกษาความสำนึกต่อความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 140 คน ซึ่งมีนักเรียนชาย 70 คน และนักเรียนหญิง 70 คน มีนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ 70 คน และนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม 70 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีความสำนึกต่อความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยโดยส่วนรวม อยู่ในระดับสูงคือ ขั้นที่ 4 ซึ่งเป็นระดับขั้น การเห็นคุณค่าและความสำนึกใน 3 คุณลักษณะ คือ คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญารธรรม

2. การเปรียบเทียบความสำนึกต่อความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างนักเรียนชายนักเรียนหญิง ผลปรากฏว่า นักเรียนชายกับนักเรียนหญิง มีความสำนึกต่อความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบความสำนึกต่อความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธกับศาสนาอิสลาม

สมบัติ ธนลาภสกุลกิจ (2535) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย โดยมุ่งศึกษาด้านการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้วางแผนการจัดกิจกรรม โดยทำแผนพัฒนาและแผนประจำปี ซึ่งผู้บริหารและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องเป็นผู้วางแผนและมอบหมายให้ครูผู้รับผิดชอบโครงการเป็นผู้เขียนโครงการ ในการดำเนินการมีโครงการ

ที่ได้ผลดีตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ กิจกรรมการจัดอาหารกลางวัน กิจกรรมการจัดสหกรณ์นักเรียน กิจกรรมกีฬา และกิจกรรมบุคคลดีเด่น โรงเรียนใช้วิธีการประเมินโดยการสังเกต และการออกแบบสอบถามเป็นส่วนใหญ่ ผู้รับผิดชอบโครงการเป็นผู้ประเมิน ทั้งในระหว่างการดำเนินโครงการ และเสร็จสิ้นโครงการ การจัดกิจกรรมมีผลทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม สำนึกศีลธรรม และปัญญาธรรม ตามลำดับ ในการจัดกิจกรรมมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากร และสถานที่

กอบกุล ดิษฐแย้ม (2542) ได้ทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยเทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยเทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยวิธีวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกเป็นการพัฒนารูปแบบแผนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ส.401 และ แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยและเอกสารประกอบการสอน ขั้นตอนที่ 2 เป็นการทดลองใช้รูปแบบแผนการสอนและแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยกับนักเรียนจำนวน 1,406 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดส่วนกลาง จำนวน 9 โรงเรียน ผลปรากฏว่า การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน ซึ่งเป็นแผนการสอนที่มีส่วนประกอบสำคัญ คือ สารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนแบบร่วมมือหรือร่วมแรงร่วมใจ พบว่าแผนการสอนมีความเหมาะสมระดับดีมาก ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองจำนวน 5 โรงเรียน จากโรงเรียนทั้งหมด สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนในภาพรวมนักเรียนกลุ่มทดลองของโรงเรียนส่วนมากมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตยในทิศทางบวกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนในภาพรวมเกือบทุกโรงเรียน นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ยกเว้นเพียง 1 โรงเรียน ที่นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศิริศักดิ์ ไหมคามิ (2543) ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ระหว่างนักเรียนที่มีเพศต่างกันและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ ก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ปีการศึกษา 2542 จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล 3 ชนิด คือ แบบสังเกตพฤติกรรม ประชาธิปไตยด้านคารวธรรมมี 5 ด้าน คือ ด้านเคารพทางกาย เคารพทางวาจา เคารพในความคิดเห็น เคารพในกฎเกณฑ์ และเคารพในสิทธิผู้อื่น ผลปรากฏว่า ก่อนทดลองนักเรียนใช้เทคนิคแม่แบบ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม โดยส่วนรวมและรายด้าน 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน หลังการทดลองนักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมมากขึ้น

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ฟริตแมน (Friedman 1973 : 4117 - A) ศึกษาการมีส่วนร่วมด้านประชาธิปไตย ศึกษาเฉพาะกรณีทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบอบประชาธิปไตย ศึกษาทฤษฎีใหม่ๆ ของระบบประชาธิปไตย และการนำทฤษฎีเหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวัน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนที่อยู่ในประเทศสวีเดน ผลการศึกษาพบว่าเด็กที่โตกว่าและดีกว่าเด็กเล็ก และพบว่าบ้านและโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเด็กให้ร่วมมือทางการเมือง ระบบอบประชาธิปไตยมากกว่าและดีกว่าเด็กเล็ก และพบว่าบ้านและโรงเรียนมีส่วนในการสนับสนุนเด็กให้ร่วมมือทางการเมืองระบบประชาธิปไตย

แบนดูรา รอส และรอส (Bandura Rose and Rose 1963 : 3) ได้ศึกษาผลของการใช้แม่แบบต่อการเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าว โดยจัดแบ่งแม่แบบเป็น 3 ลักษณะ คือ แม่แบบที่เป็นจริง แม่แบบที่เป็นภาพยนตร์ แสดงด้วยคนจริง และแม่แบบที่ทำเป็นการ์ตูน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยก่อนเรียน ผลการทดลองพบว่า เด็กที่ได้รับแม่แบบก้าวร้าว มีพฤติกรรมก้าวร้าวมากขึ้น ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้รับแม่แบบ ไม่ค่อยมีพฤติกรรมก้าวร้าวปรากฏ และแม่แบบที่เป็นภาพยนตร์มีผลต่อพฤติกรรมของผู้สังเกตติดเทียมกับแม่แบบที่เป็นจริง

แพลตเนอร์ (Platner 1977 : 7051-A) ศึกษาพฤติกรรมนักเรียนอายุ 9 - 11 ปี ที่ได้รับการสอบและการปกครองชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 3 และเกรด 4 โรงเรียนมิดเดิลไอแลนด์ จำนวน 138 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมซึ่งสอนด้วยวิธีอัตราประชาธิปไตย กลุ่มทดลองประชาธิปไตยเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามพีบีอาร์เอส (PBRs) ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนที่มีต่อการสร้างเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย พบว่าการจัดกิจกรรม เพื่อสนับสนุนวิถีชีวิตประชาธิปไตยนั้น ไม่จำเป็นจะต้องจำกัดอยู่แต่ในห้องเรียน เท่านั้น โรงเรียนจะต้องส่งเสริมประสบการณ์ด้านอื่นๆ ตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถของ

แต่ละบุคคล การแสดงออกทางพฤติกรรมที่ตระหนักถึงความเป็นประชาธิปไตยในวิถีชีวิตประจำวัน จะดำเนินไปได้ดีนั้น การอบรม การจัดกิจกรรมที่ทางผู้บริหารจัดขึ้นภายในโรงเรียน แต่ปัญหาคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ นักเรียนไม่สนใจ ครูบางคนไม่ให้ความร่วมมือ เวลาไม่พอ สถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินกิจกรรม ไม่มีการประเมินผลของการจัดกิจกรรม

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ยึดถือเป็นวิถีชีวิตประชาธิปไตยนั้น ทุกคนในสังคมจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการที่จะต้องมีความรับผิดชอบ คือ การยอมรับซึ่งกันและกัน การเคารพในสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม มีสามัคคีธรรม คือ การร่วมกันรับผิดชอบในปัญหาต่างๆ และปัญญาธรรม คือ ใช้สติปัญญาและความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งปวง จึงเห็นได้ว่าการจะเสริมสร้างให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยให้แก่แก่นักเรียนนั้น จะต้องเริ่มจากการที่นักเรียนเริ่มเข้าเรียน และถูกหล่อหลอมให้มีจิตสำนึกในหน้าที่ของตนต่อการปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งงาม นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นและมีความสำนึกในความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยโดยส่วนรวม มีคุณลักษณะของความรักชาติ ความรับผิดชอบ ความเชื่อในวิธีการหาเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ การเคารพกฎหมาย และระเบียบ กฎเกณฑ์ การเคารพในเสรีภาพของบุคคล การยอมรับในเหตุผล และมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับสูง เมื่อมีการเสริมสร้างและพัฒนารูปแบบพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างจริงจังแล้ว นักเรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ถูกต้อง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิตมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ครูและนักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมให้ทุกคนในโรงเรียนมีจิตสำนึกที่จะช่วยกันพัฒนาพฤติกรรมของตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคง มีพฤติกรรมประชาธิปไตยที่พึงประสงค์ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมยุคปัจจุบัน การดำเนินการวิจัยนี้เป็นการศึกษาการประพฤติปฏิบัติของนักเรียนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร ตลอดจนสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอวิธีการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แบบแผนการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงทดลองที่มีกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว มีการประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรมทั้งก่อนและหลังการทดลองใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One - Group Pretest - Posttest Design โดยมีรูปแบบการทดลองดังนี้

เมื่อ O_1 แทน การสังเกตพฤติกรรมก่อนการทดลอง

X แทน การสร้างความตระหนัก การใช้แม่แบบ การจัดกิจกรรม
การจัดสภาพแวดล้อม และการเสริมแรง (ตัวแปรทดลอง)

O_2 แทน การสังเกตพฤติกรรมหลังการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่ต้องการตามนิยามศัพท์ ประกอบด้วย
 - 1.1 การเคารพในระเบียบ กฎเกณฑ์
 - 1.2 การเคารพในสิทธิของผู้อื่น
 - 1.3 การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น

2. เลือกกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่ต้องการ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

3. รวบรวมข้อมูลโดยสร้างเครื่องมือ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในโรงเรียน ซึ่งมีขั้นตอนย่อยดังนี้

3.1 ประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียนโดยครูผู้สอน

3.2 ประชุมปฏิบัติกิจกรรม

3.3 ดำเนินการทดลองโดยการสร้างความตระหนัก สร้างจิตสำนึก ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพบรรยากาศที่ส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม และการเสริมแรงตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544

3.4 รวบรวมข้อมูลระหว่างการทดลอง

3.5 ประเมินผลหลังการทดลอง ด้วยการสังเกตพฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียนโดยครูผู้สอน และใช้เครื่องมือชุดเดิม

4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการตามโครงร่างงานวิจัยที่วางไว้

5. สรุปผลโดยการ สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนปลูกจิต สำนักเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร จำนวนตามระดับชั้นดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามระดับชั้น

ชั้น	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษาปีที่ 1	129	19.1
ประถมศึกษาปีที่ 2	114	16.9
ประถมศึกษาปีที่ 1	111	16.4
ประถมศึกษาปีที่ 2	102	15.1
ประถมศึกษาปีที่ 1	120	17.8
ประถมศึกษาปีที่ 2	100	14.8
รวม	676	100

2. จำนวนข้าราชการครู จำแนกเป็นครูประจำชั้นและครูผู้สอนดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนข้าราชการครู จำแนกตามกลุ่มและเพศ

กลุ่ม	ชาย	หญิง	รวม
ครูประจำชั้น	-	19	19
ครูผู้สอน	8	3	11
รวม	8	22	30

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 2 ชุด ดังนี้

- 1. แบบสังเกตรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต กรุงเทพมหานคร โดยให้ครูเป็นผู้สังเกตและประเมิน
- 2. แบบสอบถามความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต กรุงเทพมหานคร

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยค้นคว้าดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 ฉบับ ดังต่อไปนี้

- 1. ศึกษาหลักการ ทฤษฎี และแนวทางการดำเนินกิจกรรม ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินพฤติกรรมประชาธิปไตยจากเอกสาร
 - 1.1 คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2540)
 - 1.2 แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยระดับประถมศึกษา
 - 1.3 กรอบความคิดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย
 - 1.4 แนวการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชน

1.5 ศึกษาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม 3 ด้าน คือ ด้านการเคารพกฎเกณฑ์ ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่น ด้านการเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นตามนิยามศัพท์ไว้ และนำมาสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม จำนวน 30 ข้อ

2. สํารวจกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย เช่น กิจกรรมสภานักเรียน กิจกรรมการบริหารอาหารกลางวัน กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมการใช้ห้องสมุด กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน

3. กำหนดข้อสังเกตเพื่อประเมินผลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ช่วงคะแนน 4 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ปฏิบัติน้อยที่สุด

4. กำหนดกรอบการสร้างเครื่องมือ โดยศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือ

4.1 กรอบแบบสอบถามความคิดเห็นของครู ต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน เป็นการสอบถามเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักให้แก่ผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง การประพฤติตนเป็นแบบอย่าง การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การเสริมแรงด้วยการยกย่องชมเชย และรูปแบบที่ดำเนินการเหมาะสมและสามารถพัฒนานักเรียนได้หรือไม่ นำมาสร้างแบบสอบถามได้จำนวน 10 ข้อ

4.2 กรอบแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม กำหนดตามคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน (2540 : 25 - 27) ทั้ง 3 ด้าน เคารพในกฎเกณฑ์ เคารพในสิทธิของผู้อื่น เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น นำมาสร้างข้อคำถามได้ด้านละ 10 ข้อ รวม 30 ข้อ

5. นำเครื่องมือปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

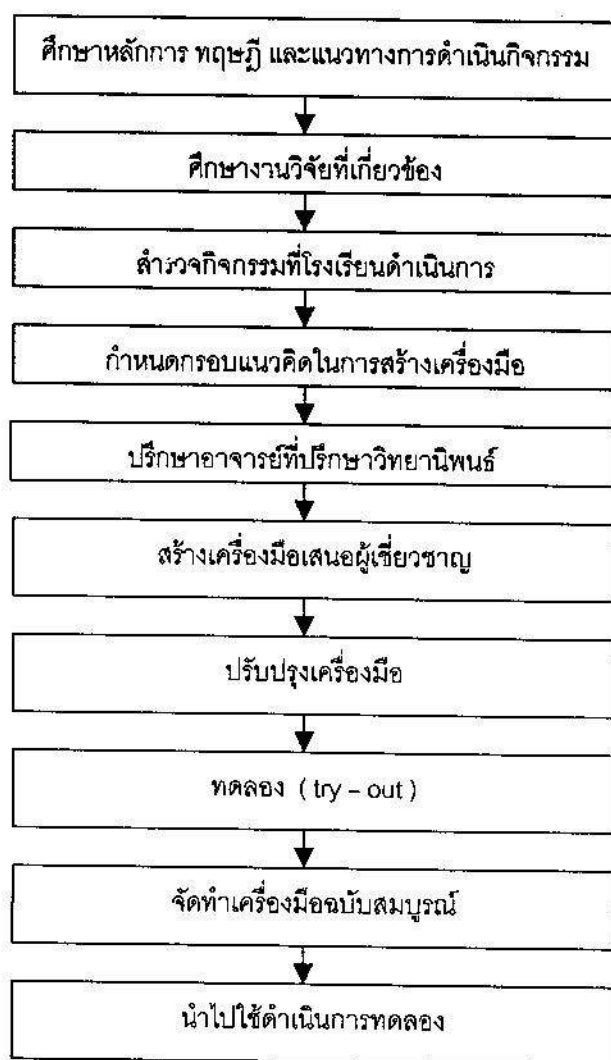
6. สร้างเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน รายชื่ออยู่ในภาคผนวก พิจารณาความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง ความเหมาะสมของภาษา และรูปแบบของแบบ สังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต เพื่อตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องตามกรอบแนวความคิด แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

7. นำเครื่องมือแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนสวนหลวง สำนักงานเขตปทุมวัน สังกัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสังเกตมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และนำมาวิเคราะห์คุณภาพตามลำดับดังนี้

7.1 หาค่าความเที่ยงตรง (validity) โดยหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) โดยใช้ t - test ได้ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.093 ถึง 15.368 จำนวน 30 ข้อ ซึ่งทุกข้อคำถามมีค่าอำนาจจำแนกถึงเกณฑ์ ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป

7.2 หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสังเกตทั้งฉบับ โดยนำแบบสังเกตมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตโดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach) แบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha - coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 96 - 98) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตทั้งฉบับเท่ากับ 0.9633 ดังรายละเอียดในภาคผนวก

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือสรุปเป็นขั้นตอนดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

ก่อนดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยทำความเข้าใจกับครูเกี่ยวกับความหมายและขอบเขตของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม เพื่อสร้างความตระหนักและจิตสำนึกในความสำคัญของคุณธรรม และขอความร่วมมือจากครูในการกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี เพื่อเป็นแม่แบบแก่นักเรียน แล้วดำเนินการดังนี้

1. ขั้นตอนการทดลอง ครูประจำชั้นสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ช่วงวันที่ 15 - 20 พฤศจิกายน 2544 โดยถือว่าเป็นคะแนนก่อนทดลองซึ่งก่อนทำการทดลองนี้จะต้องทำความเข้าใจกับครูประจำชั้นถึงเครื่องมือ วิธีการให้คะแนนและแนะนำการให้คะแนนแต่ละข้อแต่ละระดับ

2. ขั้นตอนการทดลอง ผู้วิจัยได้ร่วมกับคณะครูดำเนินการทดลองปฏิบัติตามรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยการอบรมสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนได้ตระหนักในความสำคัญของการมีประชาธิปไตย โดยให้นักเรียนมีการกำหนดข้อตกลงของห้องเรียน การกำหนดกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ ให้นักเรียนสังเกตและปฏิบัติตามแม่แบบ คือ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ปฏิบัติต่อกัน การปรับสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ทั้งด้านอาคารและสถานที่ การจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียนที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ทั้งในและนอกหลักสูตร เช่น กิจกรรมสภานักเรียน การบริหารอาหารกลางวัน การใช้ห้องสมุด กิจกรรมสหกรณ์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่วนรวมพึงปฏิบัติ การให้นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น มีการสนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กประพฤติปฏิบัติตามแนวทางวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเป็นประจำ มีการเสริมแรงเป็นระยะ เช่น การให้รางวัล การประกาศยกย่องชมเชย การประกาศเกียรติคุณ และให้กำลังใจกับผู้ที่ไม่ได้รับรางวัล เพื่อให้ นักเรียนได้มีกำลังใจในการปรับพฤติกรรมระหว่างการดำเนินการทดลอง มีการติดตามประเมินผลเป็นระยะโดยการประชุมครูประจำเดือนเพื่อสอบถามผลการพัฒนาว่าการปฏิบัติเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ สภาพก่อนการดำเนินการเป็นอย่างไร ได้ทำอะไรไปบ้าง ได้ผลอย่างไร และบันทึกข้อมูลเก็บรวบรวมไว้

3. ขั้นตอนหลังการทดลอง หลังการใช้รูปแบบการทดลองประมาณ 3 เดือนถือว่าเป็นสิ้นสุดการทดลอง ครูประจำชั้นทำการสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนแต่ละชั้น ช่วงวันที่ 15 - 20 มีนาคม 2545 โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยชุดเดิม เพื่อประเมินว่านักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรมหรือไม่ เมื่อได้รับการทดลองใช้รูปแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม

4. สรุปผลการดำเนินการเพื่อบันทึกเป็นข้อมูล ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นครูผู้สอนทุกคนในโรงเรียน จำนวน 30 คน เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2545 เกี่ยวกับการดำเนินการตลอดระยะเวลาการทดลองแบบสอบถามความคิดเห็นของครูนั้น เพื่อทราบความคิดเห็นและแนวทางดำเนินงานของครูผู้สอนถึงความเข้าใจและข้อสรุปของแต่ละคน ในการสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งพฤติกรรมก่อนทดลองและพฤติกรรมหลังทดลองมาตรวจให้คะแนน โดยกำหนดค่าคะแนนดังนี้

การปฏิบัติคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม

ปฏิบัติเป็นประจำ ให้คะแนน 4 คะแนน

ปฏิบัติบ่อยครั้ง ให้คะแนน 3 คะแนน

ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ให้คะแนน 2 คะแนน

ปฏิบัติน้อยที่สุด ให้คะแนน 1 คะแนน

2. บรรยายเป็นความเรียงเกี่ยวกับการดำเนินการจัดกิจกรรมในห้องเรียน นอกห้องเรียน การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

3. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม

4. วิเคราะห์ผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยครูประจำชั้น เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม 3 ด้าน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

5. เปรียบเทียบคะแนนความแตกต่างระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองภายในกลุ่มเดียวกันโดยใช้ t -test (Dependent Samples)

นำคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน คุณธรรม จากก่อนการทดลองและหลังการทดลองมาเปรียบเทียบวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Win (Statistical Package for the Social Science for Win)

6. เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนเป็นรายด้าน คือ ด้านการเคารพในกฎเกณฑ์ ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่น และด้านการเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยการเปรียบเทียบการสังเกตโดยใช้ t -test (Dependent Samples)

7. การเปรียบเทียบพัฒนาการพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนระหว่างช่วงชั้นที่ 1 กับช่วงชั้นที่ 2 โดยการเปรียบเทียบการสังเกตโดยใช้ t -test (Independent Sample)

8. นำผลการสอบถามความคิดเห็นของครู ต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านการยอมรับ การจัดทำกลุ่มข้อมูลแล้วหาความถี่

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. สถิติสำหรับวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

1.1 หาค่าอำนาจจำแนก ของแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับของนักเรียน โดยใช้ค่า t - test (บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 107)

1.2 หาความเชื่อมั่นของแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 96)

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ความถี่และร้อยละ (Percentage)

2.2 คะแนนเฉลี่ย (Mean) (บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 102)

2.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 103)

3. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

3.1 เปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ใช้ค่า t - test (Dependent Samples) (บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 109)

3.2 เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับของนักเรียนเป็นรายด้าน คือ ด้านการเคารพในกฎเกณฑ์ ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่น และด้านการเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยการเปรียบเทียบการสังเกตโดยใช้ t -test (Dependent Samples) (บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 109)

3.3 การเปรียบเทียบพัฒนาการพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 หลังการใช้รูปแบบ โดยการเปรียบเทียบการสังเกตโดยใช้ t -test (Independent Samples) (บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 112)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต กรุงเทพมหานคร เพื่อรายงานผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับชั้น ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียน
μ	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม
σ	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญในการแจกแจงแบบ t (t - distribution)

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน
 - 1.1 รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม
 - 1.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบ
2. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน
 - 2.1 เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน คารวธรรมของนักเรียน แต่ละระดับชั้นและโดยรวมทั้งโรงเรียน ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

2.2 เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการทดลอง จำแนกเป็นรายด้าน คือ ด้านเคารพในกฎเกณฑ์ ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่นและด้านการเคารพในความคิดเห็นผู้อื่น

2.3 เปรียบเทียบพัฒนาการพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 – ป.3) และช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 – ป.6) เป็นรายด้านและรวมทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

1.1 รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต กรุงเทพมหานคร ได้ใช้รูปแบบตามกรอบความคิด ประกอบด้วย

1.1.1 การสร้างความตระหนักให้ผู้บริหาร คณะครูในโรงเรียนทุกคนและผู้ปกครอง เห็นปัญหาของพฤติกรรมอัตตาธิปไตย และเห็นความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมที่ส่งผลต่อสันติภาพและสันติสุขในสังคม เพื่อนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนด้วยความเต็มใจ

1.1.2 การประพฤติตนเป็นแบบอย่าง เพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมให้แก่นักเรียน การเรียนรู้ของบุคคลนั้นเกิดจากการกระทำตามแบบที่ผู้อื่นกระทำ โดยเฉพาะการกระทำตามแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง

1.1.3 การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม เช่น อาคาร สถานที่ บรรยากาศในห้องเรียน นอกห้องเรียน

1.1.4 สร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม จนนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติด้วยความเต็มใจเป็นประจำ

1.1.5 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

1.1.6 การเสริมแรง ยกย่องชมเชย การให้รางวัล และวิธีการเสริมแรงอื่นๆ เพื่อให้กำลังใจนักเรียนที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเป็นประจำ

1.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครู

จากแบบสอบถามความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต กรุงเทพมหานคร นำเสนอในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความถี่ระดับ ความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย
ด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปทุมจิต กรุงเทพมหานคร

ลำดับ ที่	ความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบ การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับความคิดเห็น			
		มาก ที่สุด	มาก	น้อย	ไม่เห็น ด้วย
1	การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนต้องสร้างความ ตระหนักและจิตสำนึกแก่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองก่อน	18	12		
2	การเห็นคุณค่าและความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตย ทำให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เต็มใจ ที่จะประพฤติเป็น แบบอย่าง	9	20	1	
3	การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองเกี่ยวกับ พฤติกรรมประชาธิปไตยมีส่วนทำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตาม	22	8		
4	บรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนสามารถส่งเสริม พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนได้	41	13	3	
5	การเสริมแรงด้วยการยกย่องชมเชย ทำให้นักเรียนเกิดความ ภาคภูมิใจ และประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่าง ต่อเนื่อง	16	13	1	
6	การจัดกิจกรรมในห้องเรียน นอกห้องเรียน สามารถส่งเสริม พฤติกรรมประชาธิปไตยให้กับนักเรียนได้	14	14	2	
7	การเสริมแรงด้วยการยกย่องชมเชย ทำให้นักเรียนเกิดความ ภาคภูมิใจและประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่าง ต่อเนื่อง	9	19	2	
8	การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน ควรเป็นหน้าที่ ของครูทุกคนในโรงเรียน	25	5		
9	กิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย ควรจัดแบบ กระบวนการกลุ่มและบูรณาการในทุกวิชา	18	11	1	
10	รูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน คุณธรรม โดยการสร้างความตระหนักให้กับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างการสร้างบรรยากาศและ สภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอก ห้องเรียน การเสริมแรง ยกย่องชมเชย ทำให้นักเรียนพัฒนา พฤติกรรมประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น				

จากตารางที่ 3 พบว่ารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยตามความคิดเห็นของครู เห็นว่า การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนต้องสร้างความตระหนักและจิตสำนึกแก่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ก่อนมากที่สุด (18 คน) การเห็นคุณค่าและความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตย ทำให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เต็มใจจะประพฤติเป็นแบบอย่าง ครูมีความเห็นในระดับมาก (20 คน) การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยมีส่วนทำให้นักเรียนปฏิบัติตนมากที่สุด (22 คน) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน สามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนมากที่สุดและมากตามลำดับ (14 คน และ 13 คน) ส่วนอีก 3 คน มีความเห็นน้อย การสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตย สามารถช่วยในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน มากที่สุด (16 คน) การจัดกิจกรรมในห้องเรียน นอกห้องเรียน สามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้กับนักเรียนมากที่สุดและมาก เท่ากัน (14 คน) การเสริมแรงด้วยการยกย่องชมเชย ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง ระดับมาก (19 คน) การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนควรเป็นหน้าที่ของครูทุกคนในโรงเรียนมากที่สุด (25 คน) กิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยควรจัดแบบกระบวนการและบูรณาการในทุกวิชา (18 คน) รูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ทำให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นมากที่สุด (24 คน)

2. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

2.1 เปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนแต่ละระดับชั้น และโดยรวม ทั้งโรงเรียน ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้ t-test

ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ทุกชั้น และจำแนกรายชั้น ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนตามระดับชั้น

ชั้น	จำนวน n	การสังเกต	ค่าเฉลี่ย μ	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน σ	T – test	Sig
ประณปีที่ 1	129	ก่อนการทดลอง	83.31	18.38	11.251	.000
		หลังการทดลอง	94.02	19.19		
ประณปีที่ 2	114	ก่อนการทดลอง	91.35	12.19	9.159	.000
		หลังการทดลอง	98.51	13.33		
ประณปีที่ 3	111	ก่อนการทดลอง	84.74	16.52	16.240	.000
		หลังการทดลอง	101.41	15.47		
ประณปีที่ 4	102	ก่อนการทดลอง	77.54	16.30	11.144	.000
		หลังการทดลอง	96.37	17.26		
ประณปีที่ 5	120	ก่อนการทดลอง	76.96	9.54	18.706	.000
		หลังการทดลอง	95.65	9.78		
ประณปีที่ 6	100	ก่อนการทดลอง	89.82	14.23	11.990	.000
		หลังการทดลอง	104.97	16.83		
รวม	676	ก่อนการทดลอง	83.87	15.76	29.610	.000
		หลังการทดลอง	98.25	15.97		

จากตารางที่ 4 พบว่าคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม หลังการทดลองของนักเรียนรวมทุกชั้น มากกว่าก่อนการทดลอง ($\mu = 98.25$ และ 83.87 ตามลำดับ) มีการกระจายของคะแนนใกล้เคียงกัน ($\sigma = 15.97$ และ 15.76 ตามลำดับ) และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 29.610$) เมื่อพิจารณารายชั้นพบว่า คะแนนพฤติกรรมหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกระดับชั้น

2.2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการทดลอง จำแนกเป็นรายด้าน คือ ด้านการเคารพในกฎเกณฑ์ ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่น และด้านการเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยการเปรียบเทียบการสังเกต โดยใช้ t-test ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน จำแนกเป็นรายด้านและรวมทุกด้านก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

พฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านคารวธรรม	การสังเกต	ค่าเฉลี่ย μ	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน σ	t - test	Sig
ด้านการเคารพกฎเกณฑ์	ก่อนการทดลอง	28.52	5.599	25.800	.000
	หลังการทดลอง	33.04	5.543		
ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่น	ก่อนการทดลอง	28.76	5.582	24.683	.000
	หลังการทดลอง	33.37	5.266		
ด้านการเคารพในความคิดเห็น ของผู้อื่น	ก่อนการทดลอง	26.69	6.012	25.046	.000
	หลังการทดลอง	31.86	6.274		
รวม	ก่อนการทดลอง	83.97	15.581	29.514	.000
	หลังการทดลอง	98.27	15.888		

จากตารางที่ 5 พบว่า คะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมรายด้านทั้ง 3 ด้าน หลังการทดลองของนักเรียนรวมทุกชั้นมากกว่าก่อนการทดลอง ($\mu = 98.27$ และ 83.97 ตามลำดับ) มีการกระจายของคะแนนใกล้เคียงกัน ($\sigma = 15.888$ และ 15.581 ตามลำดับ) และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01 ($t = 29.514$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า คะแนนพฤติกรรมหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

2.3 การเปรียบเทียบพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน ในช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 โดยการเปรียบเทียบการสังเกตโดยใช้ t-test ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพัฒนาการพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน
การยอมรับของนักเรียนเป็นรายด้านและรวมทุกด้านตามช่วงชั้นหลังการใช้
รูปแบบ

พฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านยอมรับ	จำนวน	ระดับ ช่วงชั้น	ค่าเฉลี่ย μ	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน σ	t - test	Sig
ด้านการเคารพในกฎเกณฑ์	354	ช่วงชั้นที่ 1	3.60	4.038	5.608	.000
	322	ช่วงชั้นที่ 2	5.52	4.870		
ด้านการเคารพในสิทธิของ ผู้อื่น	354	ช่วงชั้นที่ 1	3.61	4.466	5.753	.000
	322	ช่วงชั้นที่ 2	5.72	5.044		
ด้านการเคารพในความ คิดเห็นของผู้อื่น	354	ช่วงชั้นที่ 1	4.19	4.794	5.094	.000
	322	ช่วงชั้นที่ 2	6.25	4.752		
รวม	354	ช่วงชั้นที่ 1	11.40	10.924	6.469	.000
	322	ช่วงชั้นที่ 2	17.50	13.534		

จากตารางที่ 6 พบว่า พัฒนาการพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านยอมรับ (คะแนนหลัง
การใช้รูปแบบ ลบคะแนนก่อนใช้รูปแบบ) ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 คะแนนพฤติกรรม
รายด้านทั้ง 3 ด้าน ช่วงชั้นที่ 2 มากกว่าช่วงชั้นที่ 1 ($\mu = 17.50$ และ 11.40 ตามลำดับ) มีการ
กระจายของคะแนนใกล้เคียงกัน ($\sigma = 13.534$ และ 10.924 ตามลำดับ) และแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 6.469$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า พฤติกรรมหลังการ
ทดลองของช่วงชั้นที่ 2 มากกว่าช่วงชั้นที่ 1 และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
ทุกด้าน

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต กรุงเทพมหานคร ที่ถูกต้องและเหมาะสมเป็นรูปธรรม และเพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของพฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียน โดยกำหนดสมมติฐานในการวิจัยว่าพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนปลุกจิต หลังการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบทั้งรายด้าน คือ ด้านการเคารพในกฎเกณฑ์ การเคารพในสิทธิผู้อื่น และการเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น และรวมทุกด้าน ส่วนการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 – ป.3) และระดับช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 – ป.6) ไม่แตกต่างกัน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองที่มีกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว มีการประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรมก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือครูประจำชั้นและครูผู้สอนโรงเรียนปลุกจิต จำนวน 30 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 โรงเรียนปลุกจิต ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 676 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นและได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.093 – 15.368 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสอบถามความคิดเห็นของครูประจำชั้นและครูผู้สอน ส่วนการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนผู้วิจัยนำแบบสังเกตไปดำเนินการทำความเข้าใจกับครูประจำชั้นและครูผู้สอนเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการให้คะแนน เพื่อจะได้เกณฑ์การสังเกตที่ตรงกันทั้งก่อนและหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ให้วิธีเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรม ทั้งก่อนและหลังการใช้รูปแบบ ใช้การทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย โดยหาค่า t (t -test) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน โดยใช้วิธีคำนวณค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ

ใช้การหาค่าความถี่ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยมีดังนี้

การวิจัยได้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนตามกรอบความคิดในการดำเนินการ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การสร้างความตระหนักให้แก่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เห็นความสำคัญ ความจำเป็นของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม โดยเฉพาะการปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย 2) เมื่อผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่าของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ก็จะมีจิตสำนึกที่จะปฏิบัติเป็นประจำและเต็มใจที่จะประพฤติเป็นแบบอย่างให้นักเรียนได้ปฏิบัติตาม เพราะนักเรียนได้เห็นพฤติกรรมของบุคคลที่ตนรัก ศรัทธาและนับถือ ก็จะปรับพฤติกรรมของตนเพื่อให้ได้เป็นแบบอย่างของคนอื่น 3) การจัดบรรยากาศและส่งเสริมสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน บรรยากาศการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต 4) สร้างความตระหนักให้นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติด้วยความเต็มใจ และปฏิบัติเป็นประจำ 5) การจัดกิจกรรมภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ที่ส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน 6) ให้การเสริมแรงโดยการยกย่อง ชมเชย การให้รางวัล การประกาศเกียรติคุณ การให้รางวัลเป็นบุคคล เป็นห้องเรียน การเสริมแรงให้กับนักเรียนเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติ มีความภาคภูมิใจและจะปฏิบัติพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง ครูประจำชั้นและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนว่า การสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตย สามารถช่วยพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนได้มาก

ส่วนการจัดกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน สามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้กับนักเรียนได้ การเสริมแรงด้วยการยกย่องชมเชย ทำให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติได้มาก สำหรับการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนควรเป็นหน้าที่ของครูทุกคนในโรงเรียน กิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตย ควรจัดแบบกระบวนการกลุ่มและบูรณาการในทุกกลุ่มวิชา รูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม โดยการสร้างความตระหนักให้กับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การเสริมแรง การยกย่องชมเชย ทำให้นักเรียนพัฒนา พฤติกรรมประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นมากที่สุด และเป็นรูปแบบที่ดีไม่ต้องเปลี่ยนแปลง

ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต หลังจากการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมแล้ว คะแนนพฤติกรรมหลังการทดลองรวมทุกชั้นและทุกระดับชั้น มากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคะแนนพฤติกรรมรายด้าน คือ ด้านการเคารพกฎเกณฑ์ ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่น ด้านการเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น หลังการทดลองคะแนนพฤติกรรมของนักเรียนรวมทุกชั้นมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน ส่วนคะแนนการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนระดับช่วงชั้น นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 มีพัฒนาการของพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมสูงกว่านักเรียนช่วงชั้นที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่ารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย ช่วยพัฒนานักเรียนให้มีพฤติกรรมที่ต้องการได้ และนักเรียนที่อยู่ในวัยช่วงชั้นที่ 2 จะพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมได้ดีกว่านักเรียนในช่วงชั้นที่ 1

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต กรุงเทพมหานคร มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. จากการสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน โดยศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนให้เกิดขึ้นเป็นประจำจนเป็นวิถีชีวิต

1.1 การสร้างความตระหนักให้แก่ผู้บริหาร และครูมีจิตสำนึกประชาธิปไตยด้านคารวธรรม โดยให้ทุกคนเห็นปัญหาของพฤติกรรม อัดตาธิปไตย และเห็นความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมที่ส่งผลต่อสันติภาพและสันติสุขในสังคม หากทุกคนไม่รู้จักปรับตัวเข้าหากัน ทำตามใจตนเอง ขาดวินัยในตนเอง ไม่คำนึงถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบ ทำให้สังคมเกิดความเดือดร้อนวุ่นวาย การปรับตัวจึงก่อให้เกิดระเบียบ กฎข้อบังคับ โรงเรียนเป็นสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่และบทบาทในการพัฒนาให้นักเรียนมีความคิด มีการวิเคราะห์ มีการหาเหตุผล การที่จะให้นักเรียนมีคุณภาพออกไปสู่สังคมภายนอก การพัฒนาพฤติกรรมด้านคารวธรรมจึงจำเป็นอย่างมาก สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมนั้นเป็นรูปธรรมซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ สามารถเห็นแนวทางการพัฒนาและขั้นตอนของการพัฒนา และประการสำคัญสามารถเห็นความแตกต่างของพฤติกรรมได้ ซึ่งการสร้างความตระหนักแก่ผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง ตามความคิดเห็นของครูมีความสำคัญมาก ถ้าเราพัฒนาให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรม เป็นประจำจนเป็นนิสัยพฤติกรรมนี้ก็จะติดตัวไปอันจะนำ

ไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ดีต่อไป

1.2 ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง มีความตระหนักในความสำคัญและคุณค่าของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ผู้ปกครองจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกเสมอ ผู้บริหารและครูเป็นบุคคลที่เด็กจะได้พบเห็นต่อจากพ่อแม่ เพราะฉะนั้น การแสดงพฤติกรรมต่างๆ ของผู้บริหารและครูนั้นเป็นพฤติกรรมที่นักเรียนจะปฏิบัติตามและเลียนแบบพฤติกรรมนั้นๆ การเรียนรู้ของนักเรียนเกิดจากการกระทำตามแบบอย่างที่ชอบ การเลียนแบบของนักเรียนจะเลียนแบบจากแม่แบบจริง เช่น ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง และเลียนแบบจากแม่แบบที่เป็นสัญลักษณ์ ได้แก่ การจัดบรรยากาศในห้องเรียน สภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริศักดิ์ ไหมคำม (2543 : 75) ที่พบว่า การใช้เทคนิคแม่แบบทำให้นักเรียนเลียนแบบและเกิดพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์ได้ ซึ่งผลการวิจัยปรากฏออกมาในรูปของการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้านคุณธรรม

1.3 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม บรรยากาศในโรงเรียนที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมประชาธิปไตย คือ พฤติกรรมที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมประชาธิปไตย คือ พฤติกรรมของครูและความสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนเข้าใจบทบาทของครูและของตนเอง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูด้วยกัน ความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครูส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้การเคารพซึ่งกันและกัน รับผิดชอบงานของส่วนรวม บรรยากาศในโรงเรียน สิ่งที่ทุกคนต้องการคือ ความรัก ความอบอุ่น ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความสามัคคีและความจริงใจต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ธเนศ ขำเกิด (2532 : 40 - 41) สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ด้านกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นวัสดุและอุปกรณ์ มีความสะอาด สดชื่น ร่มรื่น มีความสร้างสรรค์ มีความปลอดภัย ด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านสภาพแวดล้อมทางการบริหารและการจัดการ ได้แก่ การดำเนินการใดๆ ภายในโรงเรียนให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร

1.4 ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง สร้างความตระหนักให้นักเรียนมีจิตสำนึกประชาธิปไตยด้านคุณธรรม การสร้างความตระหนักในการมีจิตสำนึกประชาธิปไตยให้กับนักเรียนนั้น เริ่มต้นตั้งแต่เด็กอยู่ในสังคมบ้าน พ่อแม่จะต้องให้การอบรมสั่งสอนและแนะนำแนวทางในการดำเนินพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม เช่น การรักษากฎของบ้าน การเคารพในสิทธิของผู้อื่น การเข้าแถวรับบริการก่อนหลัง การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน เมื่อนักเรียนเข้าสู่โรงเรียน ผู้บริหาร ครู จะเป็นผู้คอยส่งเสริมให้นักเรียนได้มีพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น เพราะนักเรียนจะต้องเข้ามาสู่สังคมของคนหมู่มาก จะต้องมีความรับผิดชอบ เป็นคนมีเหตุมีผล นักเรียนมี

ความรู้และความเข้าใจก็จะมีจิตสำนึกที่จะประพฤติปฏิบัติอย่างเต็มใจและปฏิบัติเป็นประจำ ซึ่งสอดคล้องกับ โสภะ ขปิลมันท์ (2543 : 276) ครอบครัวยุคใหม่เป็นสถาบันทางสังคมแรกของมนุษย์ มีหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพ อารมณ์ จิตใจ ทศนคติ ค่านิยม จริยธรรม คุณธรรม พร้อมปลูกฝังการเรียนรู้ การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณสมบัติประชาธิปไตยเพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต บทบาทของผู้ปกครองจึงสำคัญยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เป็นประชาธิปไตย และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกและบทบาทของผู้ปกครอง พ่อแม่ แสดงให้ลูกเห็น คือ บทบาทพ่อแม่ที่ดีถูกต้องมั่นคง สม่ำเสมอ ในการอบรมปลูกฝังและเสริมการพัฒนาวิถีประชาธิปไตย

1.5 นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน คือ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้กับนักเรียน จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถดำรงตนได้อย่างมีความสุข กิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นจะช่วยส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2528 : 32) กล่าวว่า การเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาจะเน้นประชาธิปไตยใน 2 เรื่อง คือ แบบประชาธิปไตย โดยเน้นกระบวนการกลุ่มและวิถีชีวิตประชาธิปไตย ซึ่งครูผู้สอนสามารถสร้างเสริมประสบการณ์ประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนได้ โดยสอดแทรกในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น และสมบัติ ธนลาภสกุลกิจ (2535 : บทคัดย่อ) (ปรีดา รุ่งโรจน์ 2533) วิจัยพบว่า โรงเรียนได้วางแผนการจัดกิจกรรมโดยทำแผนพัฒนาและแผนประจำปี กิจกรรมจัดอาหารกลางวัน การจัดสหกรณ์นักเรียน กิจกรรมกีฬา กิจกรรมปกครองตนเอง โรงเรียนใช้วิธีการประเมินโดยการสังเกตและการออกแบบสอบถาม การจัดกิจกรรมมีผลทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ตามลำดับ

1.6 มีการเสริมแรง โดยการยกย่อง ชมเชย การให้รางวัลเป็นห้องเรียน การประกาศเกียรติคุณ การใช้แรงเสริมในการปรับพฤติกรรม มุ่งสร้างพฤติกรรมที่พึงปฏิบัติ สมโภชน์ เขียมสุภาสิต (2543 : 127-135) กล่าวว่า พฤติกรรมใดก็ตามที่บุคคลแสดงออกแล้วได้รับการกระทำที่พึงพอใจ บุคคลนั้นจะมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกทำให้ความถี่ของพฤติกรรมเกิดขึ้น เนื่องจากผลกรรมที่พึงพอใจนั้นเปลี่ยนสภาพมาเป็นตัวเสริมแบบบวกของบุคคลนั้น การเสริมแรงทางบวก ได้แก่ ตัวเสริมแรงทางสังคม เช่น การให้คำชมเชย การแสดงท่าทางยอมรับ การสัมผัส การให้กระทำกิจกรรมที่พอใจ เช่น เล่นเกม กีฬา ดูโทรทัศน์ ถ้าพฤติกรรมใดไม่พึงพอใจ บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะโดนระงับหรือยุติ ผลกรรมนี้คือการลงโทษ เพราะฉะนั้นการเสริมแรงนั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหรือเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ตลอดจนใช้ในการลดหรือยุติพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้

2. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน จากการจัดกิจกรรมภายในห้องเรียน ภายนอกห้องเรียน จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียน และการใช้แม่แบบเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน หลังการทดลองนักเรียนทุกระดับชั้น มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมมากกว่าก่อนการทดลอง และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ เกิดจากการเลียนแบบ สามารถเปลี่ยนแปลงและแก้ไขได้ถ้าหากได้แม่แบบที่ดี มีการยอมรับของสังคม การยกย่อง การประกาศเกียรติคุณสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนทร จันทรรัตน์ (2530 : 248) ที่กล่าวว่า การพัฒนาประชาธิปไตยของไทยมีโอกาสประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง ถ้าสามารถปลูกฝังให้เกิดกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพราะโรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่สอนคนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เนื่องจากเด็กกำลังพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่เกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติ ซึ่งจะต้องเริ่มตั้งแต่ออยู่ในวัยเด็ก เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่มีความคิดที่บริสุทธิ์ สามารถซึมซับสิ่งที่ได้รับการสั่งสอนและอบรมได้ง่าย นักเรียนประถมศึกษาจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่เหมาะสมที่สุดในการปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527 : คำนำ)

นอกจากนี้การเรียนการสอนในห้องเรียนที่เป็นประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนดำเนินไปตามแนวทางประชาธิปไตย บรรยากาศในโรงเรียน รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติของครูเป็นไปในทิศทางประชาธิปไตย ย่อมจะช่วยสร้างเสริมพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่ นักเรียนได้ง่ายขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กองวิชาการ 2536 : 38) การจัดบรรยากาศเพื่อสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนในรูปของกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามแนวทางของพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ โดยผ่านกระบวนการดำเนินงานต่างๆ ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรเหล่านั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรีดา รุ่งโรจน์ (2533 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า กิจกรรมที่จัดแล้วส่งผลให้เกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยกับนักเรียน ได้แก่ กิจกรรมอาหารกลางวัน กิจกรรมปกครองตนเองของนักเรียน กิจกรรมทำความสะอาดสถานที่ เพราะการดำเนินงานดังกล่าวนักเรียนจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอยู่ตลอดเวลา โกวิท ประวาลพุกษ์ (2538 : 130) กล่าวว่า เราจะพัฒนาการเรียนการสอนในเรื่องความมีวินัย เรื่อง ค่านิยม เรื่องประชาธิปไตยต้องคำนึงถึงตลอดเวลาว่าเราจะต้องให้นักเรียนตัดสินใจเอง เลือกงานที่ตรงกับจุดเด่นของตนเอง นักเรียนลงมือรับผิดชอบงาน ลงมือทำจนประสบผลสำเร็จ ให้นักเรียนสร้างความรู้ว่าทำอย่างนี้แล้วเกิดผลอย่างไร ผลนั้นดีหรือไม่ดีอย่างไร แล้วเราก็พยายามจูงให้เขาทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนทั้งปวงให้มากยิ่งขึ้น นักเรียนจะต้องนำเสนอความรู้สึก แสดงความรู้สึก

ต่างๆ ตลอดเวลา ครูไม่มีบับบังคับว่าห้ามแสดงความรู้สึกนั้น เป็นการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งตรงกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2544 : 73) สังคมเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและซับซ้อนเป็นอย่างยิ่ง มีประเด็นและปัญหาใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การเรียนโดยเอาวิชาเป็นตัวตั้งไม่สามารถตามความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ทัน เมื่อไม่รู้ทันความจริงก็จะเกิดปัญหาในการจัดระบบชีวิตและระบบการอยู่ร่วมกัน ก่อให้เกิดความทุกข์ยาก การเรียนรู้จึงควรร่วมกันกับสังคมในสภาพที่เป็นจริงไม่ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปเพื่อปรับระบบวิถีชีวิตและการอยู่ร่วมกันให้ได้คุณภาพหรือมีความเป็นปกติ และการเรียนรู้ในวิถีชีวิตจะช่วยให้การดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันเป็นไปด้วยดี เพื่อแก้ปัญหาชีวิตต่างๆ ชีวิต คือ การศึกษา การศึกษา คือ ชีวิต การศึกษาในวิถีชีวิตเป็นเรื่องสำคัญที่สุด

3. หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมแล้ว นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมสูงกว่าคะแนนก่อนการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคะแนนพฤติกรรมรายด้าน คือ ด้านการเคารพกฎเกณฑ์ ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่น ด้านการเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น หลังการทดลองของนักเรียนรวมทั้งชั้นมากกว่าการทดลอง และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ แสดงว่ารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยการสร้างตระหนัก การสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการมีพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ต้องการ การปรับพฤติกรรมการเลียนแบบตามพฤติกรรมของคนที่ดีคนดี ศรัทธา การสร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ การจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การเสริมแรงทั้งทางบวกและทางลบช่วยส่งเสริมพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมให้สูงขึ้นได้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทศนีย์ วิเศษแก้ว (2533) พบว่ารูปแบบการสอนจากพฤติกรรมตัวอย่างที่เลือกมา 8 กิจกรรมสามารถพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนได้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยของ กอบกุล ดิษฐแย้ม (2542) พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนแบบร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลงานวิจัยของ ศิริศักดิ์ โหม่คามิ (2543) ที่เปรียบเทียบการใช้เทคนิคแม่แบบและการสอนแบบปกติเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพัฒนาการพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน เป็นรายด้านและรวมทุกด้าน ตาม

ช่วงชั้นหลังการใช้รูปแบบพบว่า คะแนนการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างช่วงชั้นแตกต่างกัน โดยนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 2 สามารถพัฒนาพฤติกรรมได้สูงกว่านักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า คะแนนไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 2 เป็นนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนมานานได้รับการอบรม สั่งสอน ชี้แนะ และได้รับประสบการณ์ในด้านต่างๆ มากกว่าช่วงชั้นที่ 1 มีความคุ้นเคยต่อกฎระเบียบ การเคารพเชื่อฟังครู การปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ได้รับการชี้แนะอยู่ตลอดเวลา และประการสำคัญวุฒิภาวะทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญามีมากกว่า จึงเข้าใจและเคารพต่อกฎกติกาดีกว่า เมื่อโรงเรียนได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน คารวธรรม ทำให้การพัฒนานักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ดำเนินไปด้วยดี สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 นั้น ถ้าหากจะพัฒนาให้ดีขึ้นจากเดิมคงจะต้องใช้วิธีการอื่นเพิ่มเติม หรือต้องมีการเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด และให้ความสำคัญกับช่วงชั้นมากขึ้นกว่าเดิม

จากการวิจัยซึ่งสรุปได้ว่า หลังการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน คารวธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต สูงขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบซึ่งเป็นที่ยืนยันได้ว่าการใช้รูปแบบพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมที่โรงเรียนได้ดำเนินการนั้น ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในด้านการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง นักเรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติต่อไปได้ ส่วนผลการใช้รูปแบบนั้นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างพฤติกรรมด้านอื่นได้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางหากต้องการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ให้ยึดแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชน ตามระดับขั้นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหลัก ส่วนการสร้างควมตระหนัก การจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นสามารถบูรณาการได้หลายแนวทาง เพียงแต่ผู้สนใจให้ความสำคัญ มีการปฏิบัติจริง เพื่อมุ่งพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง

ส่วนด้านการปรับปรุงรูปแบบนั้น ผู้วิจัยได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจากครูประจำชั้นและครูผู้สอนนำมาปรับปรุงให้รูปแบบมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งการวิจัยที่ดำเนินการของโรงเรียนเป็นการวิจัยเชิงทดลอง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนจึงจำที่จะต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้พบเห็นปัญหาและข้อปฏิบัติที่สามารถแก้ไขได้ เป็นประโยชน์และประสบการณ์ตรงที่นักเรียนได้รับ ซึ่งเป็นการพัฒนานักเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารและครู ควรมีจิตสำนึกในคุณค่าของพฤติกรรมประชาธิปไตย มีค่านิยม และมีบุคลิกภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย และมีการบูรณาการกับกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับการเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตย

1.2 ผู้บริหารและครู ควรมีการติดตามผลหลังจากการสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านการยอมรับ เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนว่ายังคงมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับอยู่ต่อไปหรือไม่

1.3 ผู้บริหารและครูจะต้องร่วมมือกันพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีการประชุมร่วมกัน ให้ทุกคนในที่ประชุมมีส่วนร่วมในการวางแผน และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง มีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ ครูและผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดี

1.4 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ครูมีพฤติกรรมการสอน การแสดงออกเป็นแบบอย่างเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ดีเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม มีการส่งเสริมโดยการหาสื่อ วัสดุทัศน และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของการเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียน

1.5 ผู้บริหารและครูควรมีแผนงานเกี่ยวกับการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างมีระบบ การเสริมแรงให้แก่นักเรียนและครูผู้ปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน เพื่อเป็นแรงเสริมให้เกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจัดทำแบบสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยให้ละเอียด เพื่อจะได้ทราบว่าตัวแปรทางเพศ อายุ ระดับสติปัญญา มีส่วนทำให้พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับแตกต่างกันหรือไม่

2.2 ควรศึกษาติดตามผลการทดลองเป็นระยะ เช่น หลังการทดลอง 1 เดือน 3 เดือน 6 เดือน เพื่อดูประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับหลังทดลองไประยะหนึ่ง หรืออาจจะศึกษาความคงทนของนิสัย

2.3 ควรศึกษาการใช้รูปแบบการพัฒนาวิธีชีวิตประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรม ปัญญาธรรม ในโอกาสต่อไป เพื่อพัฒนานักเรียนให้ครบ 3 ด้าน คือ การยอมรับ สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม

2.4 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาต่างๆ กับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม เพื่อเปรียบเทียบว่ารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม มีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นด้วยหรือไม่

2.5 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับเจตคติของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยที่เหมาะสม

2.6 ควรนำรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับอื่นด้วย เช่น นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อศึกษาว่าจะได้ผลเช่นเดียวกับการทดลองครั้งนี้หรือไม่ หรือมีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อจะได้นำข้อมูลมาพัฒนาให้ทุกระดับมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล สมวิเชียร. ประชาธิปไตยกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2520.
- กอบกุล ดิษฐ์แย้ม. รายงานการวิจัยพัฒนารูปแบบการสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยใน
โรงเรียนประถมศึกษาโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ :
กระทรวงศึกษาธิการ, 2543.
- กิฟลี วรรณจีย์. คู่มือเตรียมสอบบรรจุครู-อาจารย์วิชาการศึกษา (วิชาชีพครู). กรุงเทพฯ :
บริษัทไฮเอ็ดพับลิชชิง, 2537.
- เกศริน (นามแฝง). "ประชาธิปไตยเริ่มต้นได้ในครอบครัว," วารสารเสนาสนเทศ. 22,15 (2526) :
41 – 43.
- โกวิท ประวาลพุกษ์. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2538.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2540). กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2540.
- _____. แนวการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชน ชั้นประถมศึกษา
ศึกษาปีที่ 1-2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2537.
- _____. แนวการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชน ชั้นประถมศึกษา
ศึกษาปีที่ 3-4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2537.
- _____. แนวการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนและชุมชน ชั้นประถมศึกษา
ศึกษาปีที่ 5-6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2537.
- _____. รายงานผลการประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2536.
- จิณณวัตร ประโคทัง. ศึกษาวิธีการที่ครูใช้แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2533.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :

บรรณกิจ, 2523.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ กนก วงศ์ตระหง่าน. ภาษากับการเมือง. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์,

2526.

ณัฐพล นาเคโยคี. บทบาทครูผู้สอนในการเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์, 2543.

ทองคำ หงส์พันธ์. บทบาทของหัวหน้าฝ่ายปกครองและสวัสดิการของสถาบันฝึกหัดครู

กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513.

ทินพันธ์ นาเคตะ. "ประชาธิปไตย : ความหมายปัจจัยเอื้ออำนวยและการสร้างจิตใจ,"

วารสารศาสตร์. 3, (2517) : 8 - 21.

ทศนา แคมณี. "ความหมายของประชาธิปไตย," วารสารสามัญศึกษา. 16,1 (2522) : 29 - 30.

_____. ช่วยครูฝึกประชาธิปไตยให้แก่เด็ก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย,

2536.

ทัศนีย์ วิเศษแก้ว. การพัฒนาประชาธิปไตยสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัด

มุกดาหาร กรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย

ขอนแก่น, 2533.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. ระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : กระทรวงกลาโหม, 2518.

ธเนศ ขำเกิด. "ฝันถึงประชาธิปไตยในบ้านเรา," สารพัฒนาลัทธิสูตร. กรุงเทพฯ : 40 - 41. ;

มกราคม, 2530.

_____. "การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน," วารสารมิตรครู. 31,23 (2532) :

40 - 41.

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. ก้าวเข้าสู่ผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัทบพิตรการพิมพ์ จำกัด,

2534.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2535.

บุญเรียง ขจรศิลป์. สถิติวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2530.

ประเวศ วะสี. "การเรียนรู้ในวิถีชีวิต," สานปฏิรูป. 4, 44 (2544) : 73.

ประสพ แสนมานิช. การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย
ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ตามขนาดโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น : 2538.

ปรีดา รุ่งโรจน์. การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ : การศึกษาเฉพาะกรณี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : สหมิตรออฟเซต, 2534.

ปรีชา นิพนธ์พิทยา. "การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
ประถมศึกษา," สารพัฒนาหลักสูตร. 10, 43 (2528) : 54 - 56.

ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ. ประชาธิปไตยชาวบ้าน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิมพ์เนศ, 2517.

ปัญญา ปุ้ยเปี้ย. การศึกษานุคลิกภาพและประชาธิปไตยของอาจารย์วิทยาลัยครู. วิทยานิพนธ์
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518.

ปลุกจิต โรงเรียน. สารสนเทศโรงเรียน. กรุงเทพฯ : อัดสำเนา, 2543.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ประสานมิตร, 2536.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). ธรรมกับไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมิก
จำกัด, 2544.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : ประสานมิตร,
2535.

พะยอม ต้นมณี. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : อัดสำเนา, 2526.

พิทยา ภูลำภา. การศึกษาการปรับพฤติกรรมคุยกันในระดับเรียนโดยใช้เบี่ยงเสริมธุรกิจ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.

ไพโรจน์ สมงาม. "ปรัชญาของศาสนาคริสต์กับการพัฒนาวินัยตนเอง," **ความมีวินัยและ**

ความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2541.

รามคำแหง, มหาวิทยาลัย. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 4. ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น,

2528.

ลาวัณย์ รักไทยดี. การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในโรงเรียนของครูในโรงเรียน

ประถมศึกษาของสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญา

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2529.

วัชร ฐธรรม. จิตวิทยามนุษย์นิยมกับการพัฒนาวินัยและประชาธิปไตย เอกสารคำบรรยาย

เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและ

ความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2541.

วัลภา ดวงชาทม. ผลการใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรมเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเขวไร่ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2539.

วิชาการ, กรม. กรอบความคิดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เน้นความมีวินัย

และความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2541.

_____. คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เน้น

ความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2541.

_____. การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบ

และมีวินัยในตนเอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542.

_____. แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์การศาสนา, 2538.

วิชาการ, กรม. วินัยที่ได้ศึกษาดีแล้ว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2528.

_____. จ. แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยโดยระดับประถมศึกษา.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2538.

_____. ข. กรอบความคิดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความ

มีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2541.

วิชัย วงษ์ใหญ่. "การบูรณาการตามหลักสูตรใหม่," สานปฏิรูป. 4, 44 : (2544)

วิมลพรรณ กลางมณี. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน

การวบรวมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านใจดี อำเภอชูขันธุ์

จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2536.

ศิริกาญจน์ ทองอินทร์. "การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยใน

โรงเรียนประถมศึกษา," สารพัฒนาหลักสูตร. 5, 49 (2529) : 17 - 18.

ศิริศักดิ์ ใหม่คามิ. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยด้าน

การรวบรวมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานการศึกษา

จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2543.

ศรัณยา สุริยวงษ์. ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนกับพฤติกรรม

วิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ในโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศิลปากร 2540.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คู่มือส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2535.

ศรีทน นนทะแสง. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมวิถีประชาธิปไตย.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2542.

ศรีพูล ธารัญญ. กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2536.

สมบัติ ธนลาภสกุลกิจ. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535.

สมโภชน์ เขียมสุภาภิต. การปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2526.

สามัญศึกษา, กรม. คู่มือสร้างเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา.

กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2536.

สาโรช บัวศรี. "ความหมายของประชาธิปไตยในแง่การศึกษา" พื้นฐานการเมืองการปกครอง

หน้า 66-68. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครูกระทรวงศึกษาธิการ,
2520.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

สิทธิศักดิ์ ไววิชา. การศึกษาพฤติกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียนประถม

ศึกษาของครู สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.

สุจิตรา ศรีนวล. "สอนภาษาไทยอย่างไรเด็กจึงจะคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสอดคล้องกับ

นโยบายการปลูกฝังประชาธิปไตย," ประชากรศึกษา. 25,12 (2528) : 3 – 6.

สุณีย์ ช้วยออก. "ความสำคัญต่อความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตหนองจอก. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2537.

สุนทร จันทตรี. การประถมศึกษา กับประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.

สุขุม นวลสกุล และคนอื่น ๆ. การเมืองและการปกครองไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2523.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายมหาชน หน่วยที่ 1-7.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สหมิตร, 2526.

โสภา ขปิลมันท์. "สัมมนาวิธีการเรียนการสอนประชาธิปไตยในครอบครัวและชุมชน"
ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ : สมาคมรัฐธรรมนูญ
เพื่อประชาชน, 2543.

หน่วยศึกษานิเทศ, กรมสามัญศึกษา. คู่มือนิเทศการศึกษการสอนประชาธิปไตยภาคปฏิบัติ.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

อมร รักษาสัตย์. ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ : สมาคมรัฐธรรมนูญ
เพื่อประชาชน, 2543.

อารี พันธมณี. จิตวิทยาการเรียนการสอน พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ, 2538.

อุดม จำรัสพันธ์. บทบาทของการเสริมแรงในการพัฒนาแรงจูงใจต่อนื่องให้กับนักเรียน
ด้วยผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.

Bandura, Albert. Socual Learning Theory. New Jersey : Prentice-Hall, 1977.

Bandura, Albert. Harorld Ross and Danails Ross. "Imitation of Film-Mediated
Aggressive Models," Child Development. 6(31) : 1-7 March, 1963.

Dewey, John. Demobracy and Education. New York : The Mcmillan Co., 1967.

Friedman, Robert S. "Participation in Democracy : A Theory of Democracy and
Democrative Socialization, "Dissertation Abstracts International. 34 (1) :
4117 - A; November, 1973.

Kessed, John H. Micropolitic : Individual and Group lenels. New York : Hoft Pinehart
And Winston, 1970.

Pennock, Roland J. **Democratic Political Theory**. New Jersey : Princeton University Press, 1979.

Platner, Marquerite and Joyce Brady. "The Effects of Democratic Classroom on the Behavior of 9 - 11 Year - old Children" **Dissertation Abstracts International**. 40 (6) : 7051 ; June, 1977.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ พรพิพัฒน์ เพิ่มผล	โปรแกรมพลานามัยและนันทนาการ
คณะครุศาสตร์ สถาบันบ้านสมเด็จพระยา
2. นายวิสูตร ภัคกระนก	ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร
3. นายวิเชียร วัฒนจิตต์	ผู้อำนวยการโรงเรียนสมถวิล หัวหิน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
4. นายวินัย คร้ามวงษ์	อาจารย์ใหญ่สุเหร่าบ้านม้า
สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

ที่ ครุ 35/2545

สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสราภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

25 มกราคม 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายวิเชียร วัฒนจิตต์ ครูใหญ่โรงเรียนสมถวิล หัวหิน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสังเกตพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

ด้วย พ.อ.อ.หญิงนิรมล สุวรรณปิณฑะ ผู้อำนวยการโรงเรียนปลุกจิต สังกัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวิถีประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต” ตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. ผศ.วีระ	ประเสริฐศิลป์	ประธานกรรมการ
2. ดร.ทิวต์	มณีโชติ	กรรมการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้เกียรติเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระ ประเสริฐศิลป์)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์. 0-2890-0841 ต่อ 508 , 0-2472-5712

โทรสาร. 0-2472-5712

ที่ ครุ 36/2545

สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสรภาพ แขวงนิรญูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

25 มกราคม 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายวิสูตร ภัคกระนก ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตปทุมวัน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสังเกตพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

ด้วย พ.อ.อ.หญิงนิรมล สุวรรณปิณฑะ ผู้อำนวยการโรงเรียนปลุกจิต สังกัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาวิถีประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต" ตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. ผศ.วีระ	ประเสริฐศิลป์	ประธานกรรมการ
2. ดร.ทิวดี	มณีโชติ	กรรมการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้เกียรติเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระ ประเสริฐศิลป์)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์. 0-2890-0841 ต่อ 508 , 0-2472-5712

โทรสาร. 0-2472-5712

ที่ ครุ 37/2545

สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสรภาพ แขวงนิรยุรจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

25 มกราคม 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายวินัย คร้ามวงษ์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสุเหร่าบ้านม้า กทม.

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสังเกตพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

ด้วย พ.อ.อ.หญิงนิรมล สุวรรณปิณฑะ ผู้อำนวยการโรงเรียนปลุกจิต สังกัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาวิถีประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต" ตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. ผศ.วีระ ประเสริฐศิลป์	ประธานกรรมการ
2. ดร.ทิวดี มณีโชติ	กรรมการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้เกียรติเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระ ประเสริฐศิลป์)
ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์. 0-2890-0841 ต่อ 508 , 0-2472-5712

โทรสาร. 0-2472-5712

ที่ ครุ 38/2545

สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

25 มกราคม 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์พรพิพัฒน์ เพิ่มผล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสังเกตพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน

ด้วย พ.อ.อ.หญิงนิรมล สุวรรณปิณฑะ ผู้อำนวยการโรงเรียนปลุกจิต สังกัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาวิถีประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนปลุกจิต" ตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) ของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. ผศ.วีระ	ประเสริฐศิลป์	ประธานกรรมการ
2. ดร.ทิวดี	มณีโชติ	กรรมการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้เกียรติเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระ ประเสริฐศิลป์)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์. 0-2890-0841 ต่อ 508 , 0-2472-5712

โทรสาร. 0-2472-5712

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ _____ โรงเรียนปลุกจิต สำนักงานเขตปทุมวัน โทร. ๐-๒๒๕๑-๕๕๕๔
 ที่ กท ๕๐๐๔.๐๕/๐๘๘ _____ วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๔
 เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือวิจัย _____

เรียน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสวนหลวง

ด้วยข้าพเจ้า พ.อ.อ.หญิง นิรมล สุวรรณปิณฑะ ผู้อำนวยการโรงเรียนปลุกจิต นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับของนักเรียน” ผลงานวิจัยในครั้งนี้จะนำไปเพื่อการ บริหารและพัฒนาด้านกิจการนักเรียนเกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาธิปไตย

ข้าพเจ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าโรงเรียนสวนหลวงเป็นโรงเรียนในสังกัดเขตปทุมวัน และท่านอาจารย์ใหญ่มีความรู้ความสามารถให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือทดลองของข้าพเจ้า โดยขอใช้แบบสังเกตทดลองกับนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการยอมรับของนักเรียน ๓ ด้าน คือ ด้านเคารพกฎ ระเบียบของโรงเรียน ด้านเคารพในสิทธิของผู้อื่น และด้านเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาดำเนินการให้กับข้าพเจ้าด้วย ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

(พ.อ.อ.หญิง นิรมล สุวรรณปิณฑะ)

ผู้อำนวยการโรงเรียนปลุกจิต

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ _____ โรงเรียนปลุกจิต สำนักงานเขตปทุมวัน โทร. ๐-๒๒๕๑-๕๕๔๕
 ที่ กท ๕๐๐๔.๐๕/พิเศษ วันที่ พฤศจิกายน ๒๕๔๔
 เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

ด้วยข้าพเจ้า พ.อ.อ.หญิง นิรมล สุวรรณปิณชะ ผู้อำนวยการโรงเรียนปลุกจิต นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคาวธรรมของนักเรียน” ผลงานวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการบริหารงานด้านกิจการนักเรียน

ข้าพเจ้าได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของข้าพเจ้า โดยขอชี้แนะในความครอบคลุมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคาวธรรมของนักเรียน ๓ ด้าน คือ ด้านเคารพกฎระเบียบของโรงเรียน ด้านเคารพในสิทธิของผู้อื่น และด้านเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าวให้กับข้าพเจ้าด้วยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

(พ.อ.อ.หญิง นิรมล สุวรรณปิณชะ)

ผู้อำนวยการ โรงเรียนปลุกจิต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสังเกตรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคารวธรรมของนักเรียน

โรงเรียนปลุกจิต

ชื่อผู้สังเกต.....ชื่อผู้ถูกสังเกต.....

ชั้นประถมศึกษาปีที่.....ครั้งที่.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำอธิบาย ให้ผู้สังเกตกาเครื่องหมาย ✓ ในช่องพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติตามความเป็นจริง

- ปฏิบัติเป็นประจำ 80 – 100% 4 คะแนน
- ปฏิบัติบ่อยครั้ง 60 – 79% 3 คะแนน
- ปฏิบัติบางครั้ง 40 – 59% 2 คะแนน
- ปฏิบัติน้อยที่สุด น้อยกว่า 40% 1 คะแนน

ลำดับ ที่	พฤติกรรมที่นักเรียนกระทำด้าน เคารพในกฎระเบียบของโรงเรียน	ปฏิบัติ ประจำ	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง	ปฏิบัติ บางครั้ง	ปฏิบัติ น้อยที่สุด	หมายเหตุ
		4	3	2	1	
1	แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน					
2	ตรงต่อเวลาเข้าเรียนและเวลาที่ครู นัดหมาย					
3	ไม่เล่นไม่คุยในขณะที่เข้าแถวเคารพ ธงชาติ					
4	เดินเป็นแถวไปและกลับจากการเรียน ห้องพิเศษหรือสถานที่จัดกิจกรรม					
5	ไม่เล่นไม่คุยขณะอยู่ในห้องเรียนและใน ที่ประชุม					
6	เดินขึ้นลงบันไดให้ชิดขวาทุกครั้ง					
7	เข้าแถวรับส่งงานหรือรับบริการต่างๆ ตามลำดับก่อนหลัง					
8	ดูแลเก็บขยะทั้งในห้องและบริเวณ โรงเรียนด้วยความสมัครใจ					

ลำดับ ที่	พฤติกรรมที่นักเรียนกระทำด้าน เคารพในกฎระเบียบของโรงเรียน	ปฏิบัติ ประจำ	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง	ปฏิบัติ บางครั้ง	ปฏิบัติ น้อยที่สุด	หมายเหตุ
		4	3	2	1	
9	เก็บสิ่งของได้แล้วนำส่งครูเพื่อคืนเจ้าของ					
10	ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และเป็นผลดี					
11	ด้านการเคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่หยิบสิ่งของของผู้อื่นไปใช้หรือนำไป เป็นของตนเองโดยไม่ได้รับอนุญาต					
12	ไม่พูดคุยกะโตะหรือส่งเสียงดังรบกวน ผู้อื่นขณะกำลังเรียนหรือทำงาน					
13	ไม่กระทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นและของ ส่วนรวมเสียหาย					
14	ไม่ลักขโมยของคนอื่น และไม่แกล้ง เอาของของเพื่อไปซ่อน					
15	ไม่ทำร้าย รังแก หรือกลั่นแกล้งผู้อื่น ให้ได้รับบาดเจ็บหรืออับอาย					
16	ไม่เล่นหรือพูดคุยเสียงดังในขณะที่เข้าไป ใช้ห้องสมุด					
17	ตั้งใจฟังขณะที่ครูสอน ไม่เล่นหรือ ทำงานอื่น					
18	ยอมรับและชมเชยผู้อื่น					
19	ในการปฏิบัติกิจกรรมที่ต้องเข้าแถวตาม ลำดับก่อนหลัง มีการปฏิบัติตามกิจกรรม					
20	ขออนุญาตครูผู้สอนเมื่อจะออกจากห้อง เรียนหรือสถานที่จัดกิจกรรม					

ลำดับ ที่	พฤติกรรมที่นักเรียนกระทำด้าน เคารพในกฎระเบียบของโรงเรียน	ปฏิบัติ ประจำ	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง	ปฏิบัติ บางครั้ง	ปฏิบัติ น้อยที่สุด	หมายเหตุ
		4	3	2	1	
21	ด้านการเคารพในความคิดเห็นของ ผู้อื่น ในการปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงตอนเช้า ตัวแทนนักเรียนหรือครูพูดเรื่องต่าง ๆ ตั้งใจฟังไม่หยอกล้อเล่นกับเพื่อน					
22	ตั้งใจฟังเพื่อนขณะรายงานหน้าชั้นเรียน โดยไม่พูดคุยหรือเล่น					
23	ยกมือขออนุญาตก่อนที่จะซักถาม					
24	ขณะที่เพื่อนทำแบบฝึกหัดพบทวน ความรู้ ผู้ถูกสังเกตไม่ส่งเสียงดังหรือเดิน ไปเดินมา					
25	มีส่วนร่วมในการลงมติในการดำเนินงาน หรือทำกิจกรรม					
26	ช่วยเหลือในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม					
27	เคารพและยอมรับซึ่งกันและกัน					
28	เมื่อเกิดปัญหาจากการขัดแย้ง ใช้เสียง ข้างมากในการลงมติ					
29	พูดและแสดงความคิดเห็นโดยใช้ เหตุผล					
30	ไม่พูดสอดแทรกขณะที่คนอื่นกำลังพูด					

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

ความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนปลุกจิต กรุงเทพมหานคร

แบบสอบถามนี้ เป็นการสำรวจความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการใช้รูปแบบ (วิธีการดำเนินการ) ในการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียน (การเคารพกฎเกณฑ์ การเคารพในสิทธิของผู้อื่น การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น) ความคิดเห็นต่อรูปแบบของท่านจะนำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบฯ ต่อไป โปรดทำเครื่องหมายลงในตารางตามความคิดเห็นของท่าน

ลำดับ ที่	ความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับความคิดเห็น				หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	น้อย	ไม่เห็นด้วย	
1	การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนต้องสร้างความตระหนักและจิตสำนึกแก่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง					
2	การเห็นคุณค่าและความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตย ทำให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองเต็มใจที่จะประพฤติเป็นแบบอย่าง					
3	การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตย มีส่วนทำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตาม					
4	บรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนสามารถส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนได้					
5	การสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของพฤติกรรมประชาธิปไตยสามารถช่วยในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน					

ลำดับ ที่	ความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการ พัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย	ระดับความคิดเห็น				หมายเหตุ
		มาก ที่สุด	มาก	น้อย	ไม่ เห็นด้วย	
6	การจัดกิจกรรมในห้องเรียน นอกห้อง เรียน สามารถส่งเสริมพฤติกรรม ประชาธิปไตยให้กับนักเรียนได้					
7	การเสริมแรงด้วยการยกย่อง ชมเชย ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และ ประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมประชาธิปไตย					
8	การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยใน โรงเรียน ควรเป็นหน้าที่ของครูทุกคนใน โรงเรียน					
9	กิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมพฤติกรรม ประชาธิปไตย ควรจัดแบบกระบวนการ กลุ่มและบูรณาการในทุกวิชา					
10	รูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรม ประชาธิปไตยด้านคุณธรรมโดยการ สร้างความตระหนักให้กับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอก ห้องเรียน การเสริมแรงยกย่อง ชมเชยทำ ให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย เพิ่มขึ้น					

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

คุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรม

ค่าอำนาจจำแนกของแบบสังเกตเป็นรายข้อโดยใช้ t-test

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1	3.058	16	7.671
2	2.976	17	7.188
3	3.939	18	15.368
4	5.067	19	6.377
5	3.132	20	3.676
6	3.992	21	6.835
7	5.485	22	7.812
8	2.093	23	5.190
9	5.707	24	3.653
10	3.434	25	2.929
11	15.368	26	5.000
12	3.578	27	8.021
13	5.248	28	6.116
14	3.132	29	6.202
15	4.271	30	5.591

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .9633

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	X	S ²	X	S ²		
1	4.000	.000	3.000	.857	3.058	คัดเลือกไว้
2	4.000	.000	3.125	.696	2.976	คัดเลือกไว้
3	3.500	.286	2.125	.696	3.939	คัดเลือกไว้
4	3.750	.214	2.250	.500	5.067	คัดเลือกไว้
5	3.500	.286	2.125	1.268	3.132	คัดเลือกไว้
6	4.000	.000	2.750	.786	3.993	คัดเลือกไว้
7	3.875	.125	2.125	.696	5.485	คัดเลือกไว้
8	3.500	.286	2.625	1.125	2.093	คัดเลือกไว้
9	3.875	.125	2.625	.268	5.707	คัดเลือกไว้
10	4.000	.000	2.750	1.071	3.434	คัดเลือกไว้
11	4.000	.000	2.125	.125	15.368	คัดเลือกไว้
12	3.750	.214	2.000	1.714	3.578	คัดเลือกไว้
13	4.000	.000	2.625	.554	5.248	คัดเลือกไว้
14	3.875	.125	2.500	1.429	3.132	คัดเลือกไว้
15	3.875	.125	2.000	1.429	4.271	คัดเลือกไว้
16	3.875	.125	1.750	.500	7.671	คัดเลือกไว้
17	4.000	.000	1.750	.768	7.188	คัดเลือกไว้
18	4.000	.000	2.125	.125	15.368	คัดเลือกไว้
19	4.000	.000	2.125	.696	6.377	คัดเลือกไว้
20	4.000	.000	2.625	1.125	3.676	คัดเลือกไว้
21	3.875	.125	2.125	.411	6.835	คัดเลือกไว้
22	3.875	.125	1.875	.411	7.812	คัดเลือกไว้
23	3.875	.125	2.375	.554	5.190	คัดเลือกไว้
24	3.625	1.125	1.875	.696	3.653	คัดเลือกไว้
25	3.875	.125	2.750	1.071	2.929	คัดเลือกไว้

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	หมายเหตุ
	X	S ²	X	S ²		
26	4.000	.000	2.875	.411	5.000	คัดเลือกไว้
27	4.000	.000	2.500	.286	8.021	คัดเลือกไว้
28	4.000	.000	2.000	.857	6.116	คัดเลือกไว้
29	4.000	.000	2.375	.554	6.202	คัดเลือกไว้
30	4.000	.000	2.250	.786	5.591	คัดเลือกไว้

จากตารางพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น มีข้อคำถามจำนวนทั้งหมด 30 ข้อ มีค่าอำนาจ
จำแนกตั้งแต่ 2.093 ถึง 15.368 ซึ่งทุกข้อคำถามมีค่าอำนาจจำแนกถึงเกณฑ์ คือ $t < 1.75$ ดังนั้น
จึงทำการคัดเลือกไว้

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	พันจ่าอากาศเอกหญิง นิรมล สุวรรณปิณฑะ
วันเกิด	3 กันยายน 2493
สถานที่เกิด	ร.พ.วชิระ เขตดุสิต พระนคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	272 หมู่บ้านมหาดไทย 2 แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กทม. 10170 โทร. 02-8878231
ตำแหน่งหน้าปัจจุบัน	ผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนปลุกจิต แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กทม.
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2509 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเบญจมราชาลัย กรุงเทพฯ พ.ศ. 2512 ปวช. (ธุรกิจบัญชี) โรงเรียนพณิชยการราชวิถี กรุงเทพฯ พ.ศ. 2517 ป.กศ.สูง (สังคมศึกษา) วิทยาลัยครูธนบุรี กรุงเทพฯ พ.ศ. 2519 กศ.บ. (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพฯ พ.ศ. 2513 เสร็จสิ้นกองการฝึก กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการ ทหารสูงสุด พ.ศ. 2522 อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนวัดพรหมสุวรรณสามัคคี พ.ศ. 2525 ผู้ช่วยครูใหญ่ ระดับ 3 โรงเรียนวัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ พ.ศ. 2536 ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ระดับ 7 โรงเรียนวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ พ.ศ. 2539 ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ระดับ 7 โรงเรียนวัดโคกนอ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ พ.ศ. 2540 ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ระดับ 7 โรงเรียนคลองหนองใหญ่ เขตบางแค กรุงเทพฯ พ.ศ. 2542 อาจารย์ใหญ่ ระดับ 7 โรงเรียนวัดประสาธต เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ พ.ศ. 2544 ผู้อำนวยการ ระดับ 8 โรงเรียนปลุกจิต เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ
ประวัติการทำงาน	

สำนักวิทยบริการ
สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา